FOTO

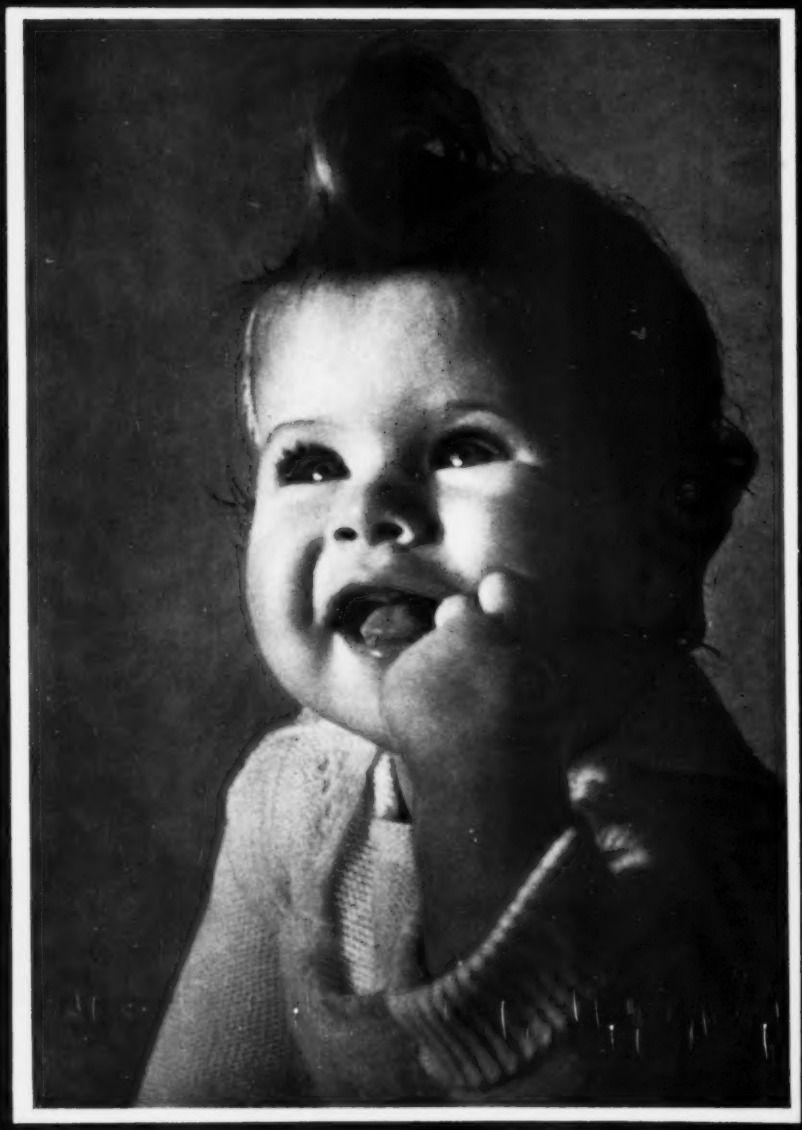

★ UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE ★ UITGAVE EN DRUK SMIT HENGELO ★

Ridax chloorzilverpapier wordt over de gehele wereld erkend en gewaardeerd als het amateurpapier bij uitstek voor contactdruk. Ridax helpt U bij het bereiken van uitzonderlijk goede resultaten door zijn brillante gradatie, markante belichtings- en ontwikkelingsspeelruimte, zijn grote weerstand tegen warme of koude baden en aan sluier van welke aard ook.

Ridax biedt U 6 contrastgraden: extra-zacht (XZ), zacht (Z), normaal (N), hard (V), extra-hard (XV), ultra-hard (UV). Met deze gamma van goed uitgewerkte contrastgraden maakt U goede afdrukken van de meest verschillende negatieven.

N.V. Handelsonderneming Gevaert
SCHEVENINGSEWEG 110 - DEN HAAG

Gevaert

BIJLAGE VAN FOTO · No. 4 · April 1951

MOMENTJES

Prijs voor elke adv. 15 x 53 mm of gedeelte daarvan **f 1.50, bij vooruitbetaling.** *Inzending uiterlijk tot de 1e van elke maand. — Giorekening 42994 Voor brieven onder nummer 30 ct extra*

PERSONEEL GEVRAAGD:

Bekwaam DONKEREKAMERWERKER gevraagd. Br. met opgave van verlangd salaris, leeftijd en verdere uitv. inlichtingen onder no F 6904 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd per 1 Juli: ZELFST. FOTOGRAAF voor doka werkzaamh. en buitenopnamen, volkomen op de hoogte met kleinbeeld, reproductie- en vergrotingstechniek. Geen seizoenwerk. Bezit v. rijbewijs strekt tot aanbev. Alleen prima krachten gelieven te reflecteren. Br. m. opg. v. verl. salaris no F 6901 Bur. „FOTO", Hengelo.

Voor JONG FOTOGRAAF ongehuwd, in het bezit van kleinbeeldcamera, bestaat gelegenheid om opgenomen te worden in jaren bestaand atelier in forensendorp in de omgeving van Amsterdam, waar de eigenaar geen opvolger heeft. Br. no F 6966 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd in gemengd bedrijf (Drenthe) BEKWAAM LABORANT, zelfstandig kunnende werken, liefst bekend met retouche en atelieropnamen. Geen opvolger. Br. met refer., leeftijd enz. no F 6895 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP:

Aangeb.: SIXTUS BEL.METER, norm. uitvoering. Vermeldt f : 1,4—2—2,8—4—5,6—8—11—16—22—32—45; bel.tijden 4 min — 1/1000 sec. Prijs *f* 40. H. SCHEEN, N 69, Lochem. F 6909

TE KOOP: Ciroflex 6 × 6, F : 3,5 met paraattas, *f* 225. Toestel in prima conditie. Kodak-Nagel 6 × 9 platencamera, Xenar F : 4,5 in Compur, vertic. en kor. verstelling, dubbele uittrek, 3 cassettes voor plaat en vlakfilm, filmpackcassette. Toestel als nieuw *f* 150. G. GEEVEN, Engelbrechtstraat 31, Dordrecht. F 6908

TE KOOP: 5-delig lichtmet. statief m. knop *f* 15; Praktiflex-camera in pr. st. *f* 125, incl. paraattas; Vito-camera, Colorskopar, B. 1 t/m 1/500, in paraattas met berging voor filters, zonnekap en draadontspann., compleet *f* 175. Br. no F 6907 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: FOTO-ATELIER annex FOTO-HANDEL in welvarende plaats in de Bollenstreek. Koopprijs *f* 20.000,— incl. inventaris. Ruime woning aanwezig. Accountants-onderzoek toegestaan. Br. no F 6906 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: STEREO-PLATENWISSELAAR Ica voor 12 platen 6 × 13. 100 % in orde en als nieuw. Billijke prijs. FOTOLABOR, Huygensstraat 25, Den Haag. F 6905

AANGEBODEN wegens vertrek: FOTO-ATELIER in één der drukke winkelstraten van Amsterdam. Br. no F 6902 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP AANGEB.: een 18 × 24 Ateliertoestel, dubb. balg met Gründner sluiter met bal, voor 18 × 24, 12 × 16,5 en 6 × 9. Lens Dobbel Anast. Lumar 1 : 4,5 F = 30 cm, 6 gass. in boekvorm. Alles zeer goede staat *f* 325. Fotograaf L. v. d. LANS, Hoofdstraat 107, Hillegom. F 6898

Te koop aangeboden: LEICA 3c met Summar 1 : 2—5 cm, wegens emigratie. Spoed. Br. no F 6894 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP: 1 „Focus" jaargang 1946, 1 jaarg. 1950 en de nrs 1 t/m 13 van 1949; „Fotokunst" (Jaarboek) 1947; „Compositieleer" (Beernink); „Vergroten" A. en D. Boer, 3-delig statief. Totaal *f* 40. Ook afzonderlijk. C. HOUWEN, Roemondsweg 47, Tegelen L. F 6893

Belangrijke mededeling

Helaas komt het herhaaldelijk voor dat in deze advertentierubriek camera's of apparatuur worden aangeboden, die niet langs legale weg in ons land kwamen of op andere wijze niet legaal zijn verworven. Dit kan voor de kopers tot ernstige moeilijkheden leiden, daar het bezitten van zulke apparatuur in feite strafbaar is. **In den vervolge zullen dezeen advertenties, waarin camera's en lenzen te koop werden aangeboden, alleen worden opgenomen indien daarbij fabrieksnummers zijn vermeld.** Hierdoor zijn de overheidsinstanties in staat de verschillende aanbiedingen te controleren op hun bonafiditeit.

Te koop: electrische FOTOSPOELMACHINE, Kindermann *f* 150. EGGELMEIJER, Hoefkade 89, Den Haag. F 6887

Aangeboden: GROOTHOEK 10 cm F 9 Meyer-Görlitz no 459582, prima, *f* 75. S. EVERWIJN, Waalstraat 70, Amsterdam. F 6886

Te koop wegens nieuwbouw: VRIJSTAANDE ETALAGEKAST in uitstekende staat; hoogte 2,25 m, breedte 2,20 m, diepte 80 cm, met metalen deurtjes (140 × 55 cm) aan achterzijde. Dubbeldikke spiegelruit 200 × 135 cm. Prijs *f* 365. Voor verlichting van etalage ± 20 m electr. grondkabel beschikbaar. Aan serieuze kopers toezending van recente foto's en desgewenst meer bijzonderheden. FOTO LUIJBEN, Terborgseweg 33a, Doetinchem. F 6885

TE KOOP AANGEB.: Zeiss Ikon 6 × 9, Novar 4,5; Z.I. sluiter met B-25-50-100; sperinr.; opt. zoeker; rompontsp.; nieuw, voor *f* 65. Voigtländer 6 × 9 en 4,5 × 6; Skopar 3,5; AGC-sluiter met B-T-1 t/m 200; opt.zoeker; rompontsp.; ingeb. zelfontsp., z.g.a.n. voor *f* 110. Beide met volledige garantie. Br. no F 6883 Bur „FOTO", Hengelo.

Te koop: goed renderend FOTO-ATELIER met inventaris en woonhuis met inboedel, & constant te Utrecht. Br. no F 6867 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP AANGEB.: Rolleicord '49 no 1109712 Triotar 3,5, no 3350763 coated, flitsc. z.g.a.n. *f* 325. Vito kl.b. Skopar 3,5 Prontor II, flitsc., zelfontsp. paraattas, z.g.a.n. *f* 180. Zeiss Contr. sluiter @ 85 mm voor Heliar en Skopar 30 cm *f* 60. VINDERS, Eindersstraat 109, Ketkrade. K 4445—2447. F 6882

TE KOOP AANGEB.: Contax II no G 20253 met Sonnar 1 : 2 F = 5 cm no 2231853, niet van nieuw te onderscheiden met idem paraattas en identiteitsbewijs, zonnekap en geel filter alsmede een in prima staat verkerende Agfa Rondinax daglichtontwikkeldoos met ingebouwde thermometer en mes. Tevens een Ihagee Luminax kleinbeeldvergrotingskoker zonder objectief echter met bajonetvatting. Br. no F 6881 Bur. „FOTO", Hengelo.

AANGEBODEN: Agfa Billy Record no 4 L 0506; F : 4,5—10,5 cm lensnr 5632; T, B, 1—1/150 sec, zelftimer, form. 6 × 6 of 6 × 9 cm; tas, draadontsp., zonnekap, geel filter, portretlens, Albada Lux Sportzoeker, *f* 100. Br. no F 6880 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP wegens bijzondere omstandigheden: Praktiflex kleinbeeldcamera no 31121 (nieuw), lens Victar F : 2,9 met paraattas *f* 135 en Agfa kleinb.camera (no FV 6767 T) lens F : 6,3 met paraattas en geel filter *f* 55. C. STEENBERGEN, Langeweg 35, Apeldoorn. F 6878

AANGEBODEN: Flexaret 6 × 6 reflexcamera (nr 031278), lens Mitar 4,5 coated, Prontor II sluiter, paraattas *f* 125; Welta 6 × 9 camera, lens Meyer Görlitz Triplan 4,5 (nr 694395), Prontor sluiter *f* 90; Zeiss Super Ikonta 6 × 6 (nr 12062), lens Zeiss Tessar 3,5 (nr 29618) coated, Compur rapid sluiter, synchroncontact, paraattas, geel filter en portretlens *f* 600. Alle camera's in prima staat. Foto-Ciné JOS. HARTOG, Mauritsweg 33 Rotterdam. Tel. 34748. F 6876

TE KOOP: k.b. Derlux 3 × 4 (Gallus nr 7069), type Foth Derby, lens 1 : 3,5 m. par.tas en een aut. vergr.app. Opematus nr 0413668, k.b. tot 6 × 6, lens 1 : 4,5 en bijbeh.. Alles in staat van nieuw. H. v. d. WERF, Bovensingel 90, Kampen. F 6875

WEGENS EMIGRATIE TE KOOP: Rolleicord nr 592868 model 1940 met sperinrichting, Zeiss Triotar 4,5—7,5 cm in Compur, 1 tot 1/300 sec, paraattas, kleinbeeldadapter, portr.lenzen, filters, statief enz.. Prijs *f* 275. Provenierssingel 64, Rotterdam. F 6873

TE KOOP: 1 eiken triplex werktafel m. spoelbak 146 × 82 × 100, tevens bergkast; 1 electro Bewi; 1 Daglicht ontw.tank 6 × 9 Agfa Rondinax. Brieven no F 6865 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeb.: nieuwe CAMEX dubbel 9 CAMERA, 4 snelheden, 1 beeld, teruglloop, verw.optiek f : 1,9, instelb. met tas, grenspapier en 6 mnd fabrieksgarantie *f* 350. MOLENBERG, Bennebroekstr. 26, Amsterdam. Tel. 89087. F 6861

AANGEBODEN: Plaubel-Makina II S, Anticomar 2,9, 3 chassis en rolfilmcassette voor 6,5 × 9 en 4,5 × 6. Gesynchr. *f* 525. Busch Pressman camera, voor platen 6,5 × 9 met 3 chassis en rolfilmcassette 6 × 9 en 4,5 × 6. Wollensack f : 4,5 gesynchr. *f* 450. Rolleiflex-Automaat 1950, Zeiss Tessar 3,5, gesynchr. met tas. *f* 550. Kodak Medalist II voor films en platen. *f* 1000. Br. no F 6860 Bur. „FOTO", Hengelo.

AANGEBODEN: Negatiefalbums 8 × 6 (stroken v. 3 neg.) of 6 × 9 (stroken v. 2 neg.), loseblad. inh. 24 films, *f* 5. Br. no F 6859 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: OMBRUX belichtingsmeter, fabr. Gossen, in lederen étui. Uitst. staat. Prijs ƒ 30. Wegens aansch. toestel met ingeb. meter. Ir H. NILLESEN, Aalsterweg 283, Tel. 43552 Eindhoven. F 6858

TE KOOP AANGEBODEN: Agfa-Droogkast v. 50—60 films. 10 roestvrije spanramen. Leitz Focomat, extra lange zuil, event. v. kwikl.. Zeiss Anastigmaat f = 44,2 cm, 1 : 7,2. Voigtländer Aplanaat f = 50 cm, 1 : 4,5. Steinhall Anastigmaat f = 40 cm, 1 : 4. Agfa Isolar 9 × 12 m. Solinear f = 13,5 cm, 1 : 4,5 in lederen tas, staties exc.. FOTO KARBASCH, Van Baerlestraat 102, Amsterdam. F 6811

AANGEBODEN: Kodak 35 nr B 21178 met Kodak Anast. 1 : 3,5—50 mm coated, gek. inst. en par.tas. Als nieuw ƒ 275. Ica reflex nr J 42969, 9 × 12 cm met Tessar 1 : 4,5—15 cm, spiegelst. tot 1/1000 sec, 3 dubb. cass. en org. tas ƒ 140. Narita 6 × 9 cm vergr.app. met dubbele condensor en Narita anast. 1 : 4,5—10,5 cm nr 516643. De optiek is verwisselbaar. Als nieuw voor ƒ 235. BROEKHUIJSE, Oudemansstr. 103, Den Haag. F 6887

WEGENS PLAATSRUIMTE AANGEBODEN: In prima staat verk. vergrotingsapparaat voor vakgebruik Optikotechna (nr 08578) tot 13 × 18 met een lens 4,5—21 cm en een lens 4,5—13,5 cm, zowel verticaal als horizontaal te gebruiken, ook verkleinen en voor repro. Geheel compleet ƒ 725 of in ruil voor een dito app. als boven, maar niet zo hoog. Een Galvanitas filmdroogkast ƒ 95. Een Kindermann glanspers 30 × 40 met 2 platen en een 45 × 60 met 3 platen, samen ƒ 100. Een toonbankcassa met geldlade ƒ 40. Een Robot k.b.cam. nr B 80022, nieuwste type met Xenar F : 2,8 ƒ 400. Een Flexaret F : 4,5 nr 4714839 ƒ 150. Alles in één koop voor ƒ 1550. FOTO KINO HAMBURG, Grote Krocht 19, Tel. 2510, Zandvoort. F 6898

TE KOOP AANGEBODEN: een Dürkoppmachine in prima staat. Een Narita lichtkap, diam. 80 cm, hoogte 220 cm, draaibaar aan zijarm. Een Koto kleinbeeldvergrotingslantaarn met halve condensor, lens Ed. Liesegang Peploster S II 1 : 4,5 f = 6 cm, diafragma, onbeperkte vergrotingsmogelijkheid. Circa 90 onder en bovenklemmen, nieuw zilverwerk Mati. Alles in prima staat. Br. no F 6871 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeb.: practisch nieuw COPYBOX-APP. met boekdruk- voorsetapp., ontwikkelkast enz.. Br. no F 6813 Bur. „FOTO", Hengelo

TE KOOP: Bell & Howell 8 mm camera, met Berthiot 1 : 1,9 lens, instelbaar van 70 cm tot oneindig, plus nog een 1 : 3,5 lens (4 snelheden). De tas en 2 gele filters er bij. Prijs ƒ 400. Verder een kleinbeeldcamera met gekoppelde afst.meter, lens 1 : 2,9, merk Certo Dollina, met gele filters. Prijs ƒ 125. A. LABRIE, Loosduinseweg 1173; Den Haag. F 6812

TE KOOP: Techn. camera 4 × 5 inch (10,2 × 12,7 cm) Brand (no 17 nr 2994), Am. fabr., dubb. uittrek, z.g.a.n., zonder lenzen, m. 3 dubb. chassis, lenspl., zowel als achterwand in alle richt. verstelb. ƒ 480. Xenar nr 267895 in comp. gesynchr. 3,5—15 cm ƒ 50. Kl.b.app. 36 opn. m. gek. afst.meter Argus nr 190539, Cintar 3,5—5 cm, m. tas ƒ 250. Edinbeen statief, insch. b. ƒ 29,50. VISSER, Delftweg 21, Rotterdam (Overschie). Tel. 42588. F 6868

AANGEBODEN: 1 Leica Ic nr 530133 met Elmar coated 3,5 voor ƒ 405. 1 Leica IIIf met Elmar 3,5 voor ƒ 825 nr 536001; beide camera's zijn donkelnieuw, ook genegen te ruilen. 1 Rolleiflex Automat Tessar 3,5 type '51 enkele maanden in gebruik nr 1142928 voor ƒ 560. 1 Summar 1 : 2 coated voor ƒ 185. 1 Retinette 4,5 bijna nieuw ƒ 145. 1 Akarette Xenar 3,5 gebruikt ƒ 185. 1 Wirgin kl.b.camera 2,9 voor ƒ 95. 20 × 100 vel 18 × 24 Kodak bromide, Ilford Plastica, voor ƒ 13,50 per doos. 100 dozen bromidekaarten glanzend normaal en hard, prima, voor ƒ 3,50 per doos. 1000 meter kleinb.film à 55 ct per meter, ook per 17 m te koop. Al dit materiaal is in prima staat. FOTO HEKKERT Jz, Ged. Gracht 20, Deventer. F 6862

Zeer dringend moeten wij verzoeken, de tekst van deze advertenties met blokletters of schrijfmachine geschreven aan ons in te zenden. Wij kunnen geen verantwoordelijkheid aanvaarden voor onduidelijk schrift en daardoor ontstane setfouten.

ADM. FOTO.

TE KOOP: nieuwe Tsjechische mahoniehouten atelliercamera, 2-zuilig, met draaiwiel en 2 cassetten. Lens Berthiot Stellor 1,4 36 cm. Prima Spotlight, Radar achtergrond met zuil en zitjes, benevens 2 Philips natriuminstallaties, iets voor modern atelier. Geen koopje, doch wel stukken beneden (oude) aanschaffingsprijs. Br. no F 6856 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP GEVRAAGD:

Gevraagd: enkele oude JAARGANGEN van fototijdschriften als Foto of Focus. J. OSINGA, C. v. Maasdijkstraat 3, Zuilen. F 6903

Te koop gevraagd: ROLLEICORD 1950 met Xenar of Triotar. Uitvoerige brieven onder no F 6900 Bur. „FOTO", Hengelo.

GEVRAAGD: Hektor f = 13,5 cm 1 : 4,5 alsmede Tessar f = 9 cm 1 : 4,5. Br. met uitv. gegevens en pr. aan J. P. v. ALFF, Vondelstraat 167, Den Haag. F 6889

Gevraagd:

fotohandel Kupferschmidt Laan van Meerdervoort 43 Den Haag

ELMAR F 9 cm
HEKTOR F 13,5 cm

Gevraagd: LEICA IIIc of IIIb met of zonder lens. Br. met cam.no en uiterste prijs onder no F 6880 Bur. „FOTO", Hengelo.

GEVRAAGD: na-oorlogse Rolleiflex-automaat met toebehoren; tevens Ia klas electr. belichtingsmeter. Br. onder no F 6886 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop gevraagd: AFDRUKKAST 18 × 24, met of zonder klok. Moet prima zijn. Br. met volledige inlichtingen onder no F 6884 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP GEVR.: Rolleiflex, Rolleicord of Kleinbeeld en bel.meter. Br. no 70, Boekhandel Romijn, Oosterbeek. F 6872

TE KOOP GEVR.: Dagor lenzen in de brandpunten: 15 cm, 24 cm, 36 cm en 70 cm. Verder een Anguloa 16,5 cm (Comp.) en een Apochromat 30 cm. Br. no F 6870 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop gevraagd: VERGR. LENS ORION f : 4, F = 5,8 cm van Oude Delft. Br. aan H. KLEINE Noorderhaven Z.Z. 50b. Groningen. F 6866

GEVRAAGD: goed objectief 36 cm (Heliar o.d.). Liefst met bijbehorende (moment)sluiter, 1 of 2 Spotlights, Bovenlichtje (Koplicht), Natrium-Kwikinstallatie op zolvoet. Br. met omschrijving en prijsopg. FOTO KAPPEN, Putten (Vel.). F 6877

Te koop gevraagd: KODAK FOTOTOESTELLEN maat 6 × 14 met ball-bearing sluiter. Voor sloop, defect geen bezwaar. Aanbiedingen dan: PAKKER, Wm. Buytewechstr. 85a, Rotterdam. F 6838

RUILEN:

RUILEN: Décor, 7-delig, geheel van hout vervaardigd, veel variaties mogelijk. Maten en afbeelding op aanvraag. Wil ruilen tegen ander décor. FOTO COPPENRATH, Bovenstr. 155, IJsselmonde. F 6814

RUILEN: Rolleicord Triotar f : 3,5 in z.g.st. met paraatlas tegen kl.b.camera, gek. afst. meter. L. M. WESDORP, Oosterstraat 18, Emmen. F 6810

DIVERSEN:

TE KOOP: 1 Leitz 9 cm lens f : 4 (gekopp.) (nr 519558) in etui ƒ 167,50; 1 Leitz opzichtzoeker voor 5 cm in etui ƒ 25; 1 Leitz voorsetlens nr 2 (Elpik) ƒ 15, en nr 3 (Elpet) ƒ 20; 1 zonnekap v. Summar ƒ 10; 1 vergr. obj. Orion (nr 708) voor Valoy ƒ 25. Gevraagd: 1 Universal zoeker Vidom. KAMNARS, Soestdijkseksade 662, Den Haag. Tel. na 17 uur K 1700—337811. F 6892

TE KOOP: Kodak „Retina I" met Rodenstock „Ysar" 3,5 in par.tas met afst.meter en geel filter. Alles in zeer goede staat voor ƒ 140. Ook ruilen tegen Rolleicord met bijbetaling (oud model geen bezwaar). Br. no F 6891 Bur. „FOTO", Hengelo.

AANGEBODEN: Alpa Reflex nr 72734, gekoppeld, F : 2,9, coated, 1/2—1/1000 sec, synchro aansl., filters, ens. in par.tas in prima staat, Certo Dollina nr 1075419, kl.b.cam. F : 2,8 1/2—1/500 sec, gekoppeld, in par.tas. 2 ontw. tanks voor ieder 60 meter film, samen ƒ 55. Praktiflex nr 496628, F : 2,8 met flits, + Tele Biotar 13,5 cm. Gevr. Grootoek en Tele voor Contax. Br. no F 6878 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: SUPER BALDINA (nr 724654) gekopp. kl.beeldcamera met Trioplan 2,9, compursluiter, paraatlas en 5 filters, in prima staat ƒ 175. Gevraagd: Albadazoeker voor Sonnar 13,5 of universeelzoeker voor Contax. SWEEP, Galderseweg 85, Breda. Tel. 252 — K 1604. F 6874

Jonge vrouw biedt zich aan als FOTOMODEL. (Goed figuur, condities ƒ 2 per uur). Geen reiskosten, is in bezit van spoorabonnement. Br. no F 6863, Bur. „FOTO", Hengelo.

AANGEBODEN: nieuwe Contessa met papieren ƒ 485. Dittmar 8/16 projector met koffer, 4 objectieven en accessoires in st. van nieuw; laatste constructie ƒ 495. Gevraagd: telelens voor Alpa. Math.laan 352 Rotterdam. Telef. 34642. F 6857

AANGEB.: Sixtus belicht.meter, voorcorl., foutloos, als nieuw. Gevr.: rolfilmcassette 6 × 9, passend achter platencamera 9 × 12. T. WIERSUM, notaris, Wildervank (Gr.). F 6855

TE KOOP GEVR.: opvouwbaar projectiescherm ± 2,5 × 2,5 m. Te koop aangeb.: gebr. boxcamera Coronet 6 × 9 ƒ 5; Lens Tailor Hobson 1 : 2,5 16,5 cm ƒ 115; Lens Eidoscope 1 : 4,5 27,5 cm Berthiot ƒ 100; Lens type Dagor 1 : 4,5 18 cm ƒ 25; Klapcamera 8 × 10,5 cm lens 1 : 4 ƒ 25; Camera Nettel 10 × 15 cm, zonder lens, zaamzoeker, matglas ƒ 15; 1 doos. 13 × 18 vlakfilms. Kodak portret pan ƒ 4. KOK v. d. MEIJ, gedipl. fotograaf, Hoogeweerd 35, Tel. 23568, Leiden. F 6860

PAPIERWARENFABRIEK

A. Dorgelo & Zonen

GOUDA

Speciaalfabriek voor

Verpakkingsartikelen

voor fotografen en fotohandelaren

FOTOMAPJES
FOTOZAKJES
ENVELOPPEN
in alle maten met en zonder strobordrug
KLEINBEELDMAPPEN
NEGATIEFALBUMS
voor kleinform. 6×6 en 6×9 negatieven
BRIEFKAARTMAPPEN
ATELIERMAPPEN
NEGATIEFCOUVERTS
LOSBLADIGE REPORTAGE ALBUMS

Vraagt monsters en prijzen van onze
Enveloppen met veiligheidssluiting

F 1982

LICHTDRUKKEN
FOTOKOPIEËN

Wij verzenden uw orders per
omgaande door het gehele land

CENTRALE LICHTDRUKINRICHTING,
Hartenstraat 26, Amsterdam - Telefoon 45132

„VAGRO" T
Flitslamphouder

Voordelig in prijs en van prima kwaliteit

Instrumentenfabriek Fa J. H. v. Gelderen
Ph. Willemstraat 29 - Telef. 83132
ROTTERDAM

FOTO WOUDT — OPNAME OP DALCO FILM, VERGROOT OP DALCO PAPIER

DALCO

FILMS EN PAPIEREN

★
OOK DOOR DE VAKMAN
GEBRUIKT

GEFABRICEERD IN DE
DALCO FABRIEKEN,
SOESTDUINEN

NEDERLANDSCHE FOTOGRAFISCHE INDUSTRIE N.V.
SOESTDUINEN (Holland)

FOTO

6e Jaargang No 4, April 1951

UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE

WAARIN OPGENOMEN „KLEINBEELD FOTO"

Officieel Orgaan van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen en van de Nederlandse Fotografen Kunstkring. — Abonnementsprijs f 11.— per jaar bij vooruitbetaling. Losse nummers f 1.—. Abonnementsprijs voor het buitenland (behalve België) f 12.50. Voor België frs 225. Losse nummers frs 20. Agentschap voor België N.V. Nederlandse Boekenimport v/h Van Ditmar N.V., Markgravestraat 10, Antwerpen. Telef. 33196, Giro 12847. — Agentschap voor Zwitserland: O. Burnand, Rue St.-Laurent 16, Lausanne. — Sole agents for advertisingrights in Great Britain: Albert Milbado & Co Ltd. 140, Cromwell Road, Kensington, London. S.W.7. — Agence d'Annonces pour la France: Publicité Jean Contesse, 8, Square de la Dordogne, Paris, 17e. — Redactieraad: Dr H. J. van Opstall, Dr J. J. M. van Santen, G. A. W. Wagenaar, N. C. A. J. Zomer. — Redactie en administratie: Telgen 13, Hengelo. Telef. 2530—2630.

UIT DE INHOUD:

Materiaalkeuze	Blz. 87
Fotobeurs 1951	„ 88
Kleurenfotografie is geen zwart-wit	„ 89
Materiaalonderzoek	„ 91
Electronische flitsapparatuur	„ 93
Het korrelvraagstuk bij groepsfoto's op kleinformaat	„ 100
Het idee	„ 104
Op de Snijtafel	„ 107
Critiek en Zelfcritiek (Baby-box)	„ 114
Bondsnieuws	„ 115

Foto op de omslag: A. Algra te Rotterdam, Ie Prijs Seniores Wedstr. V.O. Febr. '51

UITGAVE: H. L. SMIT & Zn, HENGELO - GIROREKENING 42994 - BANK: DE TWENTSCHE BANK N.V., HENGELO; N.V. SLAVENBURG'S BANK, ROTTERDAM

Van de redactie

DE GROTE ACTIVITEIT, WELKE IN DEZE MAANDEN overal ontplooid wordt, en resulteert in een Parijse Salon de Photo, een Fotobeurs (die juist ten einde loopt als dit nummer verschijnt) en een Photokina in Keulen (20—29 April), is niet maar toevallig in zijn samenloop.

Het voorjaar doet een mens aan fotograferen denken en de camera's weer uit de kasten komen. Zo is het altijd geweest en zo zal het ook wel blijven. Het verenigingsleven loopt — wat de bijeenkomsten betreft — op zijn eind en de leden trekken er op uit om negatieven te verzamelen voor de komende wintercompetities en -exposities.

Wonderlijk eigenlijk, dat deze clubs van mensen, die ernstig streven naar verbetering van hun werk, en die het devies hoog houden dat de camera in de winter evenzeer als in de zomer te hanteren is, soms zelfs beter, zich niettemin schikken naar „de grote trek" en in de zomertijd vrij baan laten voor de buitenkiekerij, terwijl die tijd toch eigenlijk het seizoen is voor die grote massa, die men als een variant op de uitdrukking „zondagsschilder" zou kunnen aanduiden met „zomerkiekers". De clubs die 's zomers nog enkele excursies e.d. organiseren en aldus het contact sterker onderhouden, doen daarmee o.i. een verstandige daad. Doch het is nu eenmaal zo, en zoals een zoel lenteluchtje voor de Hollandse huisvrouw de onweerstaanbare drang in zich draagt de matrassen te luchten en de dan toch onttakelde slaapkamer maar meteen van boven tot onder in te smeren met groene zeep of een modern alkalivrij superschuimsel, en dan tegelijk de rest van het huis ook te be-kleedkloppen en te be-boenwassen, zo betekenen de eerste lichte blaadjes aan de struiken, weldra gevolgd door het sterker offensief der bloesems, voor ons lensartisten een onweerstaanbare drang naar buiten en naar verse, gave negatiefjes. Laten wij de huisvrouwen niet hard vallen, we zijn net zo. Zij flodderen met een emmer in de gang, wij flodderen met een bakje in het donker.

Op beiden is ook een domper gezet, haar zeep werd duurder, onze film werd duurder. En niet de film alleen. Meer dan ooit wordt het zaak, zuinig met de spullen om te springen en zoveel mogelijk treffers te vergaren. Daartoe komen we nog eens terug op belichten en materiaalkeuze, feitelijk in herhaling vallend ten aanzien van een vroeger artikel, maar ten slotte op diverse verzoeken.

Denk niet, dat *pan*chromatisch het woord is, dat alle poorten opent. Pan betekent: óók gevoelig voor rood. Op ortho wordt vaak neergezien als minderwaardig, waarbij men vergeet, dat het in de goede fabrikaten vaak gevoeliger voor groen kan zijn dan pan. Gevoelig voor geel zijn beide. Ga nu eens met Uzelf te rade, hoe vaak het rood in Uw onderwerpen zulk een belangrijk element is dat juiste kleurnuancering noodzakelijk wordt. Dat is niet zo vaak. Meestal is rood van ondergeschikt belang, en ortho zelfs beter geschikt. Denk eens aan een meisje met een rode jurk en een rood dopje op. Voyant rood. Hoe steekt de huid daartegen af? Blank! Op ortho wordt dat rood donker, maar niet nuanceloos, want bijna geen enkele kleur is puur, spectraal zuiver. Er komt dus een flink contrast tussen huid en jurk. En met pan wordt de jurk grijs, en het contrast dus minder. De foto vertelt hier evenmin, dat de jurk rood was, hij kon ook lichtgroen, grijs of lichter blauw geweest zijn. En dan het klassieke voorbeeld: een pikant blond kopje met felle rode lipjes lekker filteren tegen een blauwe lucht. Met ortho: donkere lucht, bijna witte haren, pittige modellering in de kop, leuk getekende mond. Met pan: donkere lucht, bijna witte haren, *een te wit gelaat, en bloedloze lippen.* Gevolg van te veel reageren op rood, dat mede dank zij het krachtige filter wit wordt afgebeeld.

Alle voortreffelijke kleurgevoeligheid en alle zorgvuldig filteren om kleurcontrast in een foto te leggen helpt niet, wordt grondig getorpedeerd, als we te lang belichten. Belicht *schraal* — niet te kort. Ja, laat dat eigenlijk nu eens Uw prélude voor Uw fotozomer worden: ijk Uw belichtingsmeter eens, of liever gezegd de gevoeligheid van Uw film in verband met *Uw* camera en *Uw* ontwikkelaar. Offer daar één film aan op. Kies een goed onderwerp, met kleurcontrasten en wolken. Kies een belichtingstijd, zeg 1/50. Belicht diverse negatieven, eerst te ruim, want met te groot diafragma, dan te kort, want met steeds kleiner diafragma. In het midden dat wat Uw meter U adviseerde. Schrijf alles op! Kies het negatief uit, dat U een rijke vergroting bezorgt, bekijk welk diafragma dat was, zie op de meter na, hoe 1/50 met dat diafragma gecombineerd, aansluit op een gevoeligheid in Din, Scheiner of wat ook. *Dat* is *Uw* gevoeligheid van die film, in Uw camera, in Uw ontwikkelaar, passend bij Uw vergrotingsapparaat. Varieer niet de sluitersnelheden, die zijn onbetrouwbaar, varieer de lensopening, dat is safe.

Wilt U hier nog meer over weten, dan moeten we even eigen roem plegen. In de FOTO-serieboekjes 4, 13 en 14 staat er heel wat over geschreven. Meer willen we er hier niet over zeggen, want Uw dienaar schreef ze zelf. Maar mocht U tobben met wisselvallige negatieven.... wel, lééś ze dan eens. U zult er geen spijt van hebben, ze sparen U wel zo enige films per zomer uit aan betere resultaten. (En dit is nu niet gezegd om wat meer van die boekjes kwijt te raken, maar alleen om U te helpen).

OPENING FOTOBEURS TE AMSTERDAM

Daar FOTO ten slotte niet gelijk een courant op het laatste ogenblik gedrukt kan worden, kunnen wij hier slechts nog een kort verslag opnemen van de opening en de eerste dag. Nog ontdekte nieuwtjes moeten we even uitstellen en eventueel tegelijk behandelen met onze belevenissen op de Photokina.

De voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Leveranciers van Fotoproducten, de heer Boonen, sprak een welkomstwoord tot de genodigden, terwijl de tape-recorder draaide en de geruisloze 16 mm geluidsopnamecamera hem vanaf de Animexstand op de galerij bespiedde en beluisterde. Hij constateerde met vreugde de grote belangstelling van de zijde der pers, de grote industrieën en leger, lucht- en zeemacht. De zorgen van de middenstand worden door de voortdurend zwaardere economische maatregelen steeds groter, de import loopt sterk terug.... het is een somber beeld. En dat, terwijl de fotografie tòch 'n zo belangrijke factor is in de hedendaagse maatschappij.

Daarna sprak mr Geerling voor de Organisatie Commissie van de Fotobeurs een kort woord: Reeds vormt de Fotobeurs een kleine traditie.... optimisme.... vertrouwen!

De loco-burgemeester van Amsterdam, mr A. de Roos sprak daarna waarderende woorden over het doorzettingsvermogen, juist in deze tijd. De foto is zo belangrijk, voor zovelen is hij een levenskameraad en een stuk voor het leven. Daarna verrichtte hij de opening op een originele wijze, nl. door op een knop te drukken, waarmee een grote batterij van de meest exclusieve en bijzondere camera's van allerlei type, als een haag opgesteld bij de ingang, en alle voorzien van gesynchroniseerde flitsinrichting, een hel licht door de ruime Apollohal deed reflecteren, waarbij het juiste moment van opening tegelijkertijd fotografisch was vastgelegd.

Een aardige noot was nog een jubileum op de Animex-stand, waar de constructeur Van Veldhuijzen werd gehuldigd met zijn 10-jarig verband bij deze firma. Hij bestond het, een theatergeluidsfilmprojector, bestaande uit een Amerikaanse projector en Engels spoelensysteem op een zelf geconstrueerde voet te bouwen in één week. Dit werkelijk prachtige apparaat werd voor deze gelegenheid gedoopt met: United Nations Arc en Van Veldhuijzen ontving het gouden Animex-embleem met briljant.

De opbouw van deze Beurs is grootser dan vorig jaar en zeker interessant. Zij die deze Beurs straks bezocht hebben, zullen dit beamen. Mooie apparatuur, en grote sortering. Het is er ruim en licht, en daar de traditie nu voortgezet zal worden, is daarmee alle stimulans geschapen de belangstelling van jaar op jaar te doen groeien, hoewel die deze eerste dag reeds enorm was!

Wat de expositie van amateurfoto's betreft, verwijzen wij naar pag. 117, waar de uitslagen zijn vermeld.

Het moment van de opening: mr A. de Roos, loco-burgemeester van Amsterdam, heeft de knop in zijn hand waarmee hij de batterij flitslampen ontsteekt.

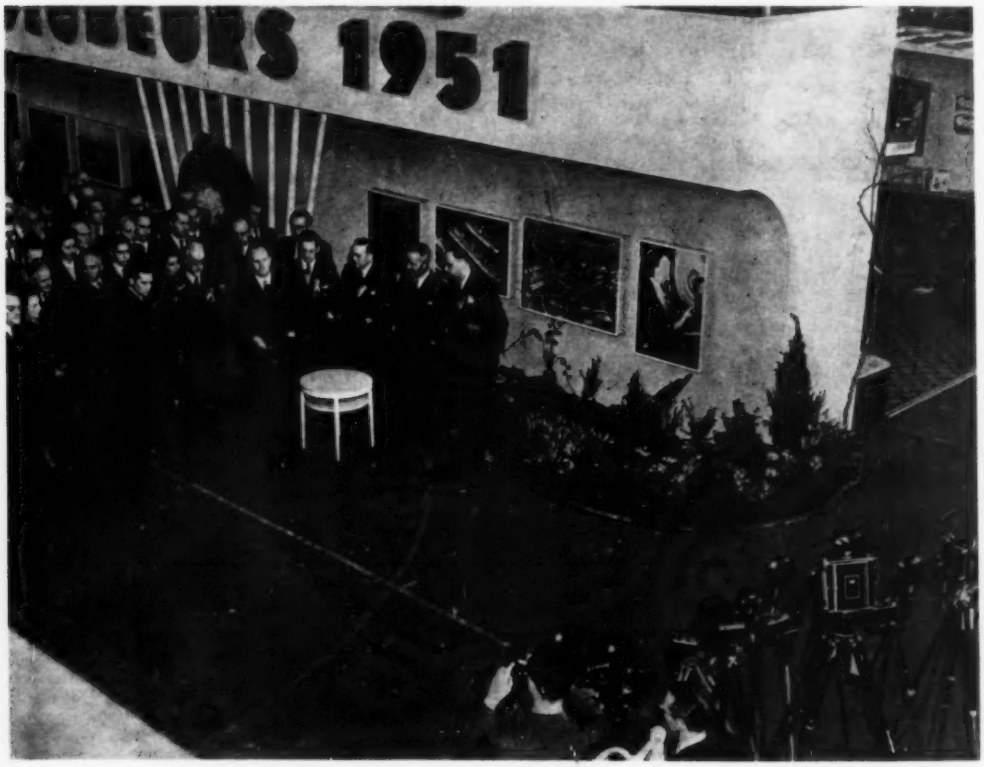

KLEURENFOTOGRAFIE

is geen zwart-wit fotografie

778.6

Een brief, die door andere gevolgd zal worden, aan allen die belangstelling hebben voor kleurenwerk, en geschreven werd door iemand die door zeer veel ervaring wat wijzer werd.

Amice,

Je vraagt mij jou eens te vertellen, welke de oorzaken zijn van allerlei mislukkingen, die je, tegen je verwachting in, hebt gehad als je kleurenfilm in je toestel had, terwijl je met zwart-wit bijna zonder uitzondering goede resultaten bereikte. Dat wil ik graag doen, maar nu zijn er nog heel wat meer kleuren-amateurs, die in datzelfde schuitje varen en die er misschien hun voordeel mede zouden kunnen doen, als ze dit ook te lezen zouden kunnen krijgen. Met je goedvinden zullen we dus de redacteur vragen, of hij deze brief (of misschien worden het wel brieven) in FOTO wil afdrukken. Als rechtgeaard fotoliefhebber ben je natuurlijk lezer van dit blad en komt het zo dan vanzelf onder je ogen. Afgesproken dus en daar gaat-ie dan, al direct beginnend met:

Axioma nr 1, luidende: kleurenfotografie is geen zwart-wit fotografie en zwart-wit fotografie is geen kleurenfotografie. Een waarheid als een koe, zul je zeggen, maar zeer velen, en niet alleen beginnende kleuren-amateurs, zijn daarvan toch lang niet voldoende doordrongen. Begrijpelijk overigens, omdat immers beide fotografie heten en voor beide vrijwel dezelfde apparatuur wordt gebruikt, zodat velen, die met zwart-wit goede foto's maken, denken dit met kleuren even gemakkelijk te kunnen doen. Niets is echter minder waar. Immers: in de zwart-wit fotografie kunnen allerlei fouten altijd wel weer op de een of andere manier zodanig worden hersteld, dat je aan het eindproduct nog maar nauwelijks of zelfs in 't geheel niet kunt zien, dat de opname zelf niet helemaal goed is geweest, dat de belichting nauwkeuriger had gekund, dat de ontwikkeling misschien niet helemaal correct was of dat er anderszins min of meer tegen de regels der fotografie is gezondigd. Je moet al heel zwaar hebben gezondigd, wil er van je opname totaal niets terecht komen.

Heb je wel eens het enorm aantal filmrolletjes gezien, dat op een Maandag na een zonnige zomerse Zondag bij de fotohandel, vooral in de centra van toerisme en vreemdelingenverkeer, voor ontwikkelen en afdrukken binnenkomt? En als je dan enige dagen later eens toekijkt, hoe de ene amateur na de andere zijn mooie kiekjes komt afhalen, dan zou je bijna geneigd zijn te gaan denken, dat er in ons land alleen maar foto-cracks wonen. Wees echter niet te vroeg verblijd en ga eens de negatieven bekijken, waarvan al dit mooie werk is gemaakt. Dan slaat de schrik je om het hart, maar dan past hier meteen een eresaluut aan de Nederlandse fotohandel, die van zoveel prutswerk (met permissie en het goede niet te na gesproken) zulke goede resultaten weet terecht te brengen, zodat de amateur welgemoed voortgaat met „kieken", wat overigens ook de bedoeling is. Tussen haakjes even de opmerking, dat het in deze brieven niet om de aesthetische waarden gaat.

Bij de kleurenfotografie is dit heel anders; die zegt: alles of niets, m. a. w. indien er gedurende het gehele proces, dus van het begin der opneming af tot het moment, waarop het kleurendia, hetzij in een cellophaanzakje veilig is opgeborgen, hetzij tussen twee glaasjes keurig is ingelijst, geen enkele fout is gemaakt, dan alleen kun je er van verzekerd zijn, dat het resultaat prima primissima zal uitvallen. Is er echter een fout gemaakt, is er onoordeelkundig met de film omgegaan of heeft men zich niet aan de regels van het spel gehouden, dan wreekt zich dit onherroepelijk in het eindresultaat, dat in het gunstigste geval dan beneden de gekoesterde verwachtingen zal blijven, maar meestal geheel onbruikbaar zal zijn. Deze ondervinding heb je natuurlijk ook al lang opgedaan en zo ben je er al achter gekomen, dat je mislukkingen vrijwel zonder uitzondering bij de opneming hun oorsprong hebben. Want we zullen nu maar van de veronderstelling uitgaan, dat de ontwikkeling feilloos geschiedt.

Zoals je bekend is, houden de meeste fabrikanten van kleurenfilms de ontwikkeling van rolfilms (35 mm en B 2) in eigen hand; alleen Ansco is reeds lang geleden begonnen de ontwikkeling vrij te geven en dat is ook de reden, waarom ik mijn hart reeds sedert vier jaar aan dit materiaal heb verpand, zonder spijt overigens, want sedert ik met deze kleurenontwikkeling ben begonnen[1]), zijn er al aardig wat Ansco-kleurenfilms door mijn tanks gegaan tot (al zeg ik het zelf) volledige satisfactie. Vandaar, dat mijn geschrijf in het bijzonder betrekking heeft op Ansco-materiaal, al zal heel veel er van ook toegepast kunnen worden bij het gebruik van andere fabrikaten. Alles hangt dus bij de kleurenfotografie van de opneming zelf af, d. w. z. van het ogenblik, dat je de sluiter laat werken.

Dit is het „moment suprême" in de kleurenfotografie en daar zullen wij het nu verder over hebben, uitgaande van:

axioma nr 2, luidende:

kleurenfotografie is KLEUREN-fotografie, of wel: het fotograferen van kleurige onderwerpen met het doel deze kleuren zoveel mogelijk zoals zij zich aan het oog voordeden, in de foto, in dit geval dus in het dia of transparant, terug te vinden.

Zo eenvoudig deze stelling ook klinkt, toch is zij al een

[1]) Zie FOTO Mei 1947.

eerste struikelblok voor talrijke amateurs, vooral in den beginne. Want kleuren alleen zijn niet voldoende. Zij moeten ook lichten, waarmede ik bedoel: kleur terugkaatsen. En dit terugkaatsen geschiedt alleen als deze kleuren door sterk licht aangestraald, als het ware overgoten worden. Als wij een plantsoen of tuin met velerlei bloemen bij bedekte hemel of in de schaduw aanschouwen, dan kan dit voor ons oog nog heel kleurrijk lijken. Maar kijk eens naar ditzelfde onderwerp, als de zon er met al haar glorie op schijnt. Dan is het pas werkelijk een spel van kleuren en dan alleen geeft een kleurenfoto ook het resultaat, dat wij er ons van hadden voorgesteld. Zonder zon zijn er wel kleuren, maar zij reflecteren zo weinig, dat de kleurenfilm deze slechts in geringe mate kan registreren met als gevolg een flauw beeld met fletse kleuren, dat ons in onze verwachtingen teleurstelt.

Houd dus als grondregel aan alleen dan in kleuren te fotograferen, indien het onderwerp rijkelijk met (zon) licht wordt aangestraald. (Gereflecteerd licht van bijv. witte wolken kan ook dienen, maar daarover later).

Dus niet in de schaduw, niet met de zon te veel op zij en allerminst met tegenlicht. Het spreekt vanzelf, dat mijn betoog alleen geldt voor die amateurs, die met kleurenfilm nog niet zo geregeld fotograferen als met zwart-wit. Geroutineerde kleurwerkers, die volkomen vertrouwd zijn geraakt met de kleurenfilm en haar normale mogelijkheden, mogen zich zonder meer wel eens buiten de gestelde begrenzingen begeven en zij zullen dan zeker bijzondere resultaten kunnen bereiken.

Voor minder gevorderden lopen experimenten echter alleen op teleurstellingen uit, omdat zij deze begrenzingen niet kennen. Zij dienen zich gedurende lange tijd nauw aan de grondregels te houden, want dan alleen zullen zij steeds meer genoegen aan de kleurenfotografie gaan beleven. Voor hen is het ook een eerste vereiste herhaaldelijk en met alle aandacht de gebruiksaanwijzingen te lezen, die de fabrikanten heus niet voor niets bij hun kleurenfilms insluiten.

Het lezen alleen is echter niet voldoende, men moet de daarin vervatte aanwijzingen ook opvolgen. Maar zelfs ook het opvolgen alleen is niet voldoende, indien men ze niet met overleg opvolgt. Herhaaldelijk heb ik moeten constateren, dat amateurs kleurenfilm in hun toestel doen en er dan maar op los gaan schieten, zonder eerst van de elementairste regels der kleurenfotografie kennis genomen te hebben. Het kan niet anders of dit moet op teleurstelling uitlopen en hele kleurenfilms worden op die manier bedorven. En dat niet alleen, maar de lust om verder te gaan is meteen vergaan. De weg van de minste weerstand kiezend, geven deze amateurs strijk en zet òf de kleurenfilm zelf de schuld, òf de ontwikkelcentrale of wat dan ook, in plaats van met zichzelf te rade te gaan of de oorzaak misschien wel bij henzelf ligt. Voor de fotohandel, die ten aanzien van zwart-wit over een meer dan honderdjarige ervaring beschikt, is de kleurenfotografie ook betrekkelijk nog nieuw land en het zal deze daarom dikwijls niet wel mogelijk zijn de kleurproblemen op de juiste wijze op te lossen. Houd je dus gedurende lange tijd aan de eenvoudigste situaties en indien je al eens iets bijzonders wilt proberen, doe het dan kalmpjes aan met eens een enkele opname er tussendoor en..... maak notities! Achter elkaar er maar op los experimenteren is film verknoeien; het leidt tot niets en daarvoor is het materiaal werkelijk te kostbaar.

Behalve te weten, wat er in de gebruiksaanwijzing staat is het oordeelkundig gebruik van een goede belichtingsmeter onontbeerlijk. Maar ook hier is het alweer niet zo, dat men met de meter in de hand zonder behoeven na te denken automatisch tot een juiste belichtingstijd komt. Men zou dan maar al te vaak bedrogen uitkomen. In de eerste plaats moet de cel tegen invloed van vals licht worden afgeschermd, ook al pretendeert het fabrikaat dat deze afscherming automatisch in de meter geschiedt. Verder moet de aangewezen tijd veel sterker dan bij zwart-wit op de aard van het onderwerp en op het terugkaatsend vermogen der kleuren hiervan, worden gecorrigeerd. In de loop van dit betoog kom ik nog nader hierop terug, maar reeds thans kan worden gezegd, dat men de factoren, die de belichtingstijd ongunstig beïnvloeden, dus die tot langere tijden leiden, steeds sterker in rekening moet brengen dan de tegengestelde factoren en in 't bijzonder geldt dit bij gebruik van camera's van groter formaat.

Wat in de gebruiksaanwijzing van Ansco het eerst de aandacht trekt, is de rood gedrukte en bovendien nog omlijnde mededeling, voor kleurenfilm alleen camera's met (ten minste) een f 6,3 of lichtsterkere lens te gebruiken en nooit boxjes of goedkope toestellen.

Inderdaad is, tenzij men op statief werkt, in 't algemeen f 6,3 wel de kleinste opening, waarbij een kleurenfoto kan worden genomen, maar dan moet men ook alle factoren „mee" hebben: mooi helder zonnig weer, gunstigste zonnehoogte (zéér belangrijk en later hierover nog uitvoeriger), witte wolken, die als reflectoren kunnen werken, en vooral ook moet het onderwerp licht van kleur zijn. *(Zie vervolg pag. 113).*

Nederlandse Fotografen Kunstkring

Van de N.F.K. vernamen wij heuglijk nieuws: drie nieuwe kernleden. De heren Bern. van Gils (Breda), J. den Boestert (Voorburg) en Jan Schiet (Amsterdam) hebben aan de zware eisen voldaan en mogen N.F.K. achter hun naam voeren.

Niet alleen wensen wij deze nieuwe kernleden gaarne van harte geluk, doch ook de N.F.K. die thans van een voorspoedige groei van de kern mag gaan spreken. Jan Schiet, die pas kort geleden adspirant-lid werd, heeft wel zeer snel de vesting genomen.

In het bijzonder echter doet ons de promotie van den Boestert genoegen. Hij is *het eerste amateur-kernlid*, en juist omdat de amateurs wel eens met een scheef oog naar de N.F.K. kijken en deze een vak-onderonsje achten, voor een amateur onbereikbaar, is dit belangrijk. Bij de N.F.K. geldt alleen prestatie.

Een nieuw adspirant-lid, de heer Lanting uit Den Haag, is ook in de N.F.K. opgenomen. *Hij fotografeert nog geen jaar*, maar zond zeer goede dingen in.

ONDERZOEK VAN PANCHROFORT ROLFILM

★

Onder de naam „Panchrofort" wordt door „Forte Fotochemical Industry", Vác, Hongarije, een rolfilm met een algemene gevoeligheid van 17/10 Din in de handel gebracht. De gevoeligheidsaanduiding bleek bij practische beproeving juist te zijn. Hiermede komt ca 47 Asa overeen.

De emulsie is superpanchromatisch, zoals duidelijk blijkt uit fig. 1, welke de Lagoriocurve bij daglicht geeft. Rood en oranje worden dus te licht weergegeven. Het groene gebied (geelgroen, groen en blauwgroen) wordt te donker, terwijl het blauw en violet te licht worden weergegeven, echter in relatief niet ongunstige mate, zoals ook blijkt uit de proef met de Agfa kleurenkaart, waar blauw op 150 komt, terwijl dit bij vele andere materialen 160 tot 180 is en soms nog hoger. Ten aanzien van het *geel* is er verschil in resultaat tussen de proef met de Lagoriokaart en de Agfa kleurenkaart: volgens de eerste wordt het geel geheel correct weergegeven (fig. 1), terwijl volgens de tweede de weergave slechts 80 % is. Dit verschil moet geweten worden aan verschil in spectrale samenstelling van de gele kleurstoffen van beide kleurenkaarten.

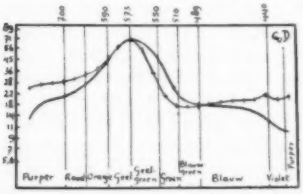

Fig. 1. *Lagoriocurve van Panchrofort 17/10 Din bij daglicht. Getrokken lijn: oogcurve; onderbroken lijn: kleurweergave van de emulsie.*

Fig. 2 geeft de Lagoriocurve bij daglicht met Agfa geel filter no 1. De weergave van het blauw wordt met behulp van dit filter geheel correct, terwijl het groene gebied een aanzienlijke verbetering ondergaat; de weergave van rood, oranje en geel wordt daarentegen minder, nl. te licht (bij de Agfa kleurenkaart zou het geel hier vermoedelijk ook correct bevonden worden). Wanneer onderwerpen gefotografeerd moeten worden, waarin geen rood en oranje voorkomen, of waar de weergave van deze kleuren er niet zo erg op aankomt (bijv. landschappen), kan dus een geel filter no 1 worden toegepast ter verbetering van de kleurweergave. Donkerder gele filters zijn uit den boze, zoals duidelijk blijkt uit fig. 3, waar de Lagoriocurve van Panchrofort is gegeven bij daglicht met Agfa geel filter no 3. Purper, rood, oranje en geel worden veel te licht, terwijl het blauw al te sterk gedempt wordt, dus te donker weergegeven. Het Rolleiflex groene filter geeft een beter resultaat (fig. 4), doch laat toch nog sterke afwijkingen bestaan; met name treedt nog een stijging in het rood op (paradoxaal verschijnsel, dat echter al vele malen bij superpanchromatische emulsies werd opgemerkt), die nog duidelijker aan de dag komt in de cijfers van de Agfa kleurenkaart, die een stijging te zien geven van 130 op 150.

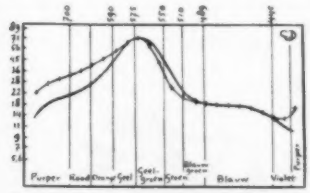

Fig. 2. *Lagoriocurve van Panchrofort bij daglicht met Agfa geel filter no 1.*

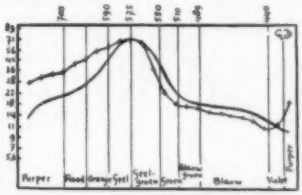

Fig. 3. *Lagoriocurve van Panchrofort bij daglicht met Agfa geel filter no 3.*

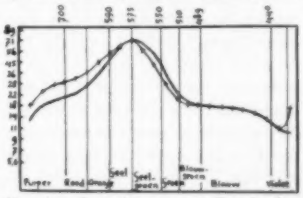

Fig. 4. *Lagoriocurve van Panchrofort bij daglicht met Rolleiflex groen filter.*

De uitkomsten van alle met de Agfa kaart gedane proeven zijn in onderstaande tabel samengevat:

	Rood	Geel	Groen	Blauw
Daglicht	130	80	45	150
„ met Rolleiflex groen filter	150	100	70	80
„ met blauwgroen filter	140	100	80	~ 100
„ met Wratten B groen filter	100	100	85	100
Kunstlicht (gloeilampen)	180	~ 110	45	80

Het vermelde blauwgroene filter werd samengesteld door combinatie van het Rolleiflex groene filter met een blauw daglichtfilter; de vertraging van deze combinatie bedroeg ca 6 ×.

Het Wratten B groene filter levert van alle bij het onderzoek gebruikte filters de beste correctie op; alleen het groen blijft nog 15 % achter (te donker), doch deze afwijking is niet zo groot, dat dit werkelijk duidelijk

merkbaar is op een foto van een gemiddeld normaal onderwerp. De vertragingsfactor van dit filter bedraagt voor Panchrofort ca 5 ×; men krijgt de gewenste correctie der kleurweergave dus niet bepaald cadeau.
De vertragingsfactoren van de Agfa gele filters no 1 en 3 zijn resp. 1½ × en 2 ×; van het Rolleiflex groene filter 3 ×.

De kleurweergave bij kunstlicht wijkt, zoals bij een superpanchromatische emulsie te verwachten is, aanzienlijk af van de ideale. Rood wordt véél te licht, terwijl het blauw al te sterk wordt gedempt. In tegenstelling tot de verwachting blijkt echter, dat de belichtingstijd bij kunstlicht niet korter genomen kan worden dan bij orthopanchromatische films van gelijke algemene gevoeligheid; blijkbaar wordt de winst door de hoge gevoeligheid voor rood te niet gedaan door verlies bij andere kleuren (blauw en violet). Voor fotografie bij kunstlicht heeft Panchrofort dus in feite geen enkele werkelijk gunstige kwaliteit: geen voordeel in belichtingstijd, maar wel het nadeel van slechte kleurweergave. Bij portretten is een sterke retouche van rode lippen noodzakelijk (doordat deze veel te bleek worden weergegeven), terwijl blauwe ogen al duidelijk te donker worden. Dit is niet alleen theoretisch uit de verkregen gegevens van de kleurenkaarten afgeleid, doch ook door het maken van een portretopname bij kunstlicht bevestigd.

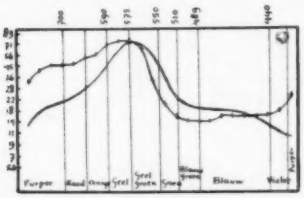

Fig. 5. *Lagoriocurve van Panchrofort bij kunstlicht (gloeilampen).*

Fig. 6 toont de gradatiecurve van Panchrofort na ontwikkeling in Kodak D-25. De normale ontwikkeltijd voor het bereiken van $\gamma = 0{,}8$ bedraagt 14 minuten, bij 25° C in de Agfa Rondinaxtank.
De bruikbare belichtingsomvang is dan 1 : 1600, waarbij enige verflakking in de hoge lichten optreedt, doch doordat deze zeer geleidelijk plaats vindt, is deze niet storend. Bij wat lang belichte opnamen (nog binnen de bruikbare belichtingsomvang blijvend) verkrijgt men dan een gamma van 0,6 in plaats van gemiddeld 0,8. Bij korte belichtingen, die het gehele beeld in het onderste deel van de bruikbare belichtingsomvang houden, is het aan te raden de ontwikkeltijd wat korter te kiezen, want bij de tijd van 14 minuten bedraagt het gamma in dit gedeelte bijna 1,0; de juiste ontwikkeltijd is in dat geval 10—11 minuten.

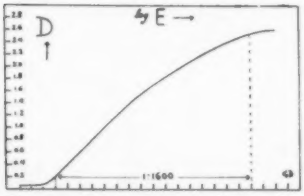

Fig. 6. *Gradatiecurve van Panchrofort na ontwikkelen in Kodak D-25.*

De emulsie is van huis uit tamelijk contrastrijk werkend, zoals ook uit de genoemde — voor D-25 nogal korte — ontwikkeltijden kan worden afgeleid. Bij een ontwikkelduur van 25 minuten bij 25° C wordt al een gammawaarde van 1,5 bereikt! Bij het ontwikkelen dient men daarom nauwkeurig op de juiste temperatuur en ontwikkeltijd te letten.

De korrel is na ontwikkeling in D-25 mooi gelijkmatig en van redelijke fijnheid, d. w. z. wat men van een willekeurige emulsie van 17/10 Din kan verwachten.
Het vervloeiingspunt van de gelatine bedroeg 60° C; de emulsie is dus in de fabricage sterk gehard en daardoor goed bestand tegen plotselinge temperatuursprongen (geen gevaar voor reticulatie) en ook tegen mechanische beschadiging (krasjes). Uit hoofde van deze eigenschappen is de film heel goed te gebruiken in de tropen. Een hardend fixeerbad is niet alleen overbodig, doch bij een reeds zo sterk geharde emulsie in feite ongunstig. Gebruik van nivellerende ontwikkelaars moet worden afgeraden, wegens de daarmede te verwachten vermindering van de bruikbare belichtingsomvang als gevolg van onvoldoende dieptewerking.

C. VAN DUIJN Jr,
A.M.Tech.I. (Gt.Brit.)

KAREL KIEK'S
Camera-capriolen

het natuurlijk naakt

(stiekum)

(hij is die ene man die FOTO nog niet leest)

771.447.43

DE MODERNE FLITSMETHODEN

door *FRANS STOPPELMAN*

Lang hebben wij geaarzeld een schema te geven voor een electronische flitsinstallatie, maar doordat allen die aan de voorbereidingen en bouw medewerkten het hebben overleefd, gaan wij daar toch toe over. Eerst een inleidend artikel van Stoppel, die zeer veel met deze apparatuur werkt en er enthousiast over is. Daarna het verhaal van de bouw van een eigen super-apparaat met „een plas licht", en daar zo tussendoor een verslag van wat de vakman Mellema hypermodern verwezenlijkte in zijn studio. Op die manier menen wij een afgerond geheel te hebben gemaakt, nl. de mogelijkheden èn het gebruik. Maar reeds nu een ernstige waarschuwing: als U zelf gaat bouwen, bedenk dat U met levensgevaarlijke dingen werkt, gevaarlijker dan met een verwonde vinger roeren in een cyaankali-oplossing!

GESCHIEDENIS (er is niets nieuws onder de zon):

1841. Fox Talbot maakt de eerste ultra-snelle opnamen. Gevoelige laag: een Daguerréotype. De uiterst korte belichting werd verkregen door de ontlading van een Leidse fles.

Zelfs tot op heden is de hoogste sluitersnelheid van de in de handel zijnde apparaten slechts 1/1250 seconde. Het beginsel van de zeer korte belichtingstijden is dan ook nog steeds hetzelfde als in 1841! De lens is open en nu wordt het voorwerp gedurende 1/10.000 of een nog veel korter durend deel van een seconde „in het zonnetje gezet" en wel door het met een door electrische ontlading verkregen vonk te belichten.

Inleidende geschiedenis door D. Rebikoff, Ing., Lausanne, die mij ook toestond enige gedeelten van zijn voor de „Revue Suisse de Photographie" geschreven artikelen te gebruiken.

Dit zo nadrukkelijk gedrukte moet u vooral onthouden. Want hier hebt u het verschil tussen de z.g. „vacublitz (flits) lampen" en de moderne electronische flitsapparaten. Zo'n flitslamp (vacublitz) brandt in zijn diverse fabricatie-variaties gedurende 1/30 tot 1/100 seconde. Om dan toch kortere snelheden te verkrijgen gebruikt men de sluitersnelheid van de camera *gedurende* de ontbranding van de lamp, m. a. w. dus een deel uit de flits.
Bij de moderne methode (die wij dus nu gaan beschrijven) duurt de ontbranding (vonk) minder lang dan dat de sluiter open is. U gebruikt dus de gehele flits gedurende het open zijn van de sluiter. De sluiter staat langer open dan de flits duurt.

1896. De eerste opname van een kogel, terwijl hij uit een geweer geschoten wordt. Prof. E. Mach te Praag en Sir C. V. Boys te Londen. Foto door belichting met een door electrische ontlading verkregen vonk.

1928. De „Stroborama" is in de handel verkrijgbaar, vervaardigd door de gebroeders Seguin; dit apparaat dient zowel de fotografie (één enkele zeer lichtsterke flits), als de stroboscopie (een serie flitsen; bijv. in het rhythme van een machine of sportsman, die men door een reeks elkaar zeer snel volgende opnamen wil bestuderen). De heviger lichtsterkte wordt hier verkregen door een condensator, op hoge spanning geladen, te ontladen in een neon-buis voor de stroboscopie, of in een buis met kryptongas voor de fotografie. Duur der ontlading: een millioenste sec.

1929. Het handelsapparaat van Seguin en Kolonel Lebessart. 1/1.000.000.000 sec.

1930. Prof. Edgerton neemt zijn eerste stroboscopische proeven met vonken in de vrije lucht, en in 1931 met een buis gevuld met kryptongas en kwik.

1936. Prof. Laporte doet zijn zeer complete onderzoekingen en proeven aan de universiteit van Nancy. Hij ontlaadt zware condensatoren in met xenongas gevulde buizen, dat een veel intenser wit licht geeft. Dit licht komt ook veel meer met het zonnespectrum overeen.

1936. Proeven met xenon als geleider door Edgerton.

1939. Edgerton geeft een boek uit over een xenon-flitslamp met minder hoge gasspanning en grotere condensatorwaarden.

1940. De „Kodatron" van Kodak (Edgerton).

1946. Eclatron, Parijs. Geconstrueerd door ing. Rebikoff.

1947. Verschillende Amerikaanse apparaten, o.a. Everflash. Er komen nu te veel merken om op te noemen; ook in Engeland fabriceert men. Philips in Eindhoven doet ook onderzoekingen. Uit Duitsland komen flitsapparaten.... De stroom komt los, en wij zitten er middenin.

I.

De moderne electronische flitslamp is gebaseerd op de plotselinge ontlading van een condensator met een grote capaciteit. Hij is daartoe geladen met electriciteit van een voor onze dagelijkse begrippen griezelig hoge spanning (10.000 Volt en meer). Deze ontlading vindt plaats in een met een bijzonder gas gevulde buis. Voor de fotografie en de stroboscopie (zie inleidende geschiedenis, jaar 1928) is de moderne electronische flitslamp een onontbeerlijk hulpmiddel geworden.

EEN HOUDER, EEN GLAZEN BUIS EN EEN REFLECTOR

De moderne electronische flitslamp is een lange dunne buis, vervaardigd uit pyrex of kwarts. Aan het ene einde bevindt zich een z.g. „koude" kathode, en aan het andere einde een kleine anode. De buis kan recht of gebogen, gedraaid of in een spiraal gerold zijn, dit heeft slechts te maken met een zo nuttig mogelijk optische lichtopbrengst in een reflector. Ten opzichte van die reflector, zouden we ook kunnen zeggen. In electrisch opzicht doet de *vorm* van die buis er weinig toe. Deze

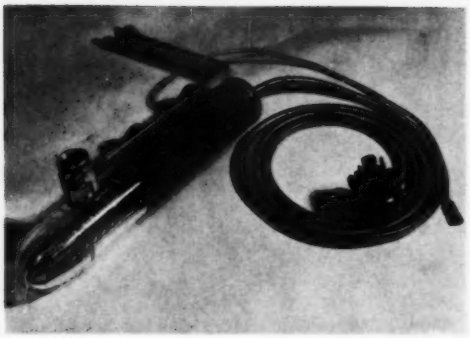

Fig. 1. *Bij de „Rebikoff" flitslamp is het plastic omhulsel zelfs onbreekbaar en waterdicht. De eigenlijke vonk komt alleen in de spiraalbuis; de rest heeft er niets mee te maken. Het schroefje is ook in het plastic ingegoten en dient om er de reflector aan te bevestigen.*

lange dunne buis bevindt zich in een ander glazen omhulsel (Zie figuur 1).
In deze met xenon of een ander gas gevulde buis of „tube" (het omhulsel heeft met dit alles niets te maken), ontlaadt zich spontaan en gedurende een zéér korte tijd de electrische lading van een onder hoogspanning geladen condensator (tussen de 2000 en 15.000 Volt).

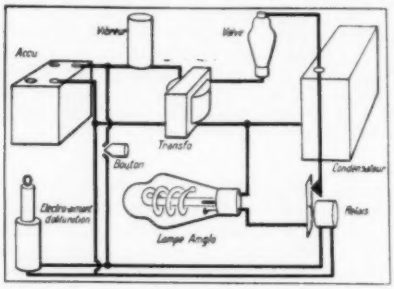

Fig. 2. *Overgenomen uit de Photo Almanach Prisma met toestemming van Les Editions Prisma, Parijs.*

De condensator wordt met die hoge spanning op de volgende manier geladen (zie figuur 2). Als men als voedingsbron (bij ontstentenis van een electrisch net met stopcontact) een accu bij zich heeft, wordt de door deze geleverde gelijkstroom eerst rhythmisch onderbroken door een triller (zoemer, in de tekening: „vibreur"; het is net zo iets als het magneetje met trillend anker in een electrische bel). Daardoor ontstaat een pulserende gelijkstroom = een voortdurende reeks stroomstootjes in één richting. Deze gaat door de primaire wikkeling van een transformator. Secundair levert deze de hoge spanning, die gelijk gericht moet worden. In de tekening is dat een gelijkrichtbuis („valve"), men kan ook een zg. metaalgelijkrichter nemen. De gelijk gerichte hoge spanning vloeit in de condensator, en laadt deze op. Is hij eenmaal geheel „gevuld", dan kan men die gehele, langzaam opgespaarde hoeveelheid electriciteit met één plof door de met gas gevulde buis laten gaan. Het gas licht daarbij fel op.

Is er een electrisch lichtnet aanwezig, dan worden accu en triller uitgeschakeld, en voedt men de transformator rechtstreeks met de wisselstroom uit het lichtnet.

Men kan dit systeem met een kunstmatige waterstuw vergelijken: het water komt langzaam door een kleine buis naar binnen. Na een poos, doordat men een schuif opentrekt, wordt het er plotseling met veel geweld door een grotere buis uitgelaten.
Deze klep of schuif en wat daarop volgt, kan men met de ontlading van onze flits vergelijken.

In het algemeen is het bij de moderne electronische flitsbuizen zo, dat de buis niet zo-maar opflitst als men de condensator daar op aansluit. Figuur 2 is wat dat betreft dus abnormaal. Daarin staat trouwens een relais getekend, dat de hoge spanning toelaat tot de flitsbuis, als op de knop („bouton") gedrukt wordt. Een relais vergt steeds tijd, en men wil juist het „tijd-loze" van deze buizen uitbuiten. Bij de gangbare flitsbuizen staat de op hoge spanning geladen condensator rustig op de beide electroden van de buis aangesloten, en er gebeurt niets. Een derde hulpelectrode in die buis, of een draadje daaromheen, maakt het gas in die buis eensklaps geleidend, als er een miniatuurontlading doorheen gaat. Die wordt verwezenlijkt door een kleine condensator, op lager spanning geladen, via een kleine bobine te doen ontladen. De secundaire van die bobine (net zulk een „klosje" als een electriseerapparaatje) is dan verbonden met de hulpelectrode en levert ter plaatse de gewenste stroomstoot die het gas ioniseert. Het klinkt ingewikkeld, maar is doodeenvoudig. Die hulpontsteking noemen we de trigger. Primair zijn de spanningen voor die bobine laag genoeg om veilig te blijven. Secundair zijn ze zo hoog, dat ze spoedig kuren vertonen en met vonken overspringen. Daarom zit de bobine zelf altijd in het handvat van de lamphouder en zo dicht mogelijk bij de buis (geen gevaar bij lange leidingen).

HOOGSPANNING IN ZAKFORMAAT

Nu hebben de woorden hoogspanning en de daarbij behorende getallen u waarschijnlijk de schrik op het lijf gejaagd en u daarbij doen denken: „zo'n kostbare en grote gecompliceerde installatie kan ik me niet permitteren".
Maar kijkt u nu eens naar figuur 3.....: de draagbare reportage-installatie. Hij is wèl duur, niet groot (voor zwart-wit opneming meer dan voldoende lichtgevend), en voor degenen die hem moeten gebruiken, nu weer niet gecompliceerd. Wat er in zit, daar moet u niet aankomen: hoogspanning; het is trouwens door een stevig scherm geïsoleerd en „bepantserd".

En het dure haalt u er vlug uit: de lamp kan 10.000 flitsen geven (en flitslampjes zijn nog steeds duur).
U hangt zo'n ding over de schouder, en nu maakt u uw 30 tot 50 opnamen. Met een reserve-accu of droge batterij kom je natuurlijk veel verder (accu ongeveer 8 × 10 × 25 cm).
Het laden kan een kind. Zonder (voor de modellen met accu) de accu uit de ongeveer 3 kg wegende installatie te halen, stopt u eenvoudig voor de nacht een steker in het stopcontact, en de volgende dag is alles weer bedrijfsklaar. Sommige Amerikaanse modellen kan men op de batterij van de auto laden.
Modellen met droge batterijen zijn nog gemakkelijker. Hiermede kan men zonder wisselen meer dan 1000 opnamen achter elkaar maken.
Het draagbare apparaat bestaat uit twee delen: onze hoogspanningsgenerator in een lederen etui of metalen kastje, naar gelang van het merk. De „lamp" is door een afneembaar snoer daaraan verbonden.
Het is zeer belangrijk voor een fabriek de juiste reflector bij de juiste buis te hebben; de nuttige lichtopbrengst kan daar enorm door beïnvloed worden. Eigen proeven hebben me bewezen, dat hieraan bij sommige merken wel eens iets mankeert.

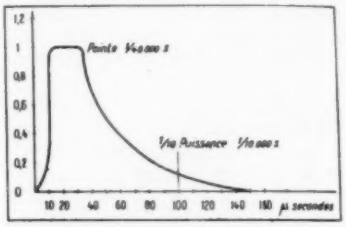

Fig. 4. *Overgenomen uit de Photo Almanach Prisma met toestemming van Les Editions Prisma, Parijs.*

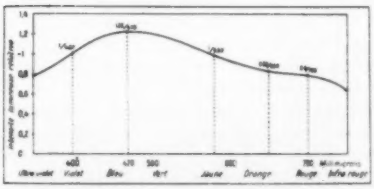

Fig. 5. *Overgenomen uit de Photo Almanach Prisma met toestemming van Les Editions Prisma, Parijs.*

De lamp wordt hetzij mechanisch, hetzij electromagnetisch, met de sluiter van ons fototoestel gesynchroniseerd. Het gewicht van de verschillende draagbare installaties varieert tussen de 2½ en 4½ kg.
De kromme in figuur 4 toont de intensiteit van een electronische flitslamp, merk „Eclatron". De duur van

Fig. 3. *Een van de vele in de handel zijnde draagbare electronische flashapparaten. Een Amerikaans type: de „Everflash". Tornow Studio, Montreux.*

Fig. 3a. *De slechts 6,5 kg wegende „Rebikoff Portable". Presteert 60 Watt/sec. Snelheid 1/6000 sec. Heeft 4 seconden voor herlading nodig (1800 Volt). Afmetingen 18 × 12 × 17 cm. Werkt met droge batterijen. Om het model beter te laten zien is de reflector er af genomen.*

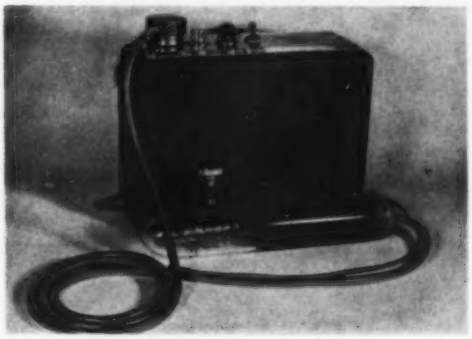

Fig. 6. *Opneming door contact. Zodra de uit de revolver komende kogel het draadje raakt, gaat de flits af. Zoals U ziet is de electronische flits practisch zonder vertraging, zulks in tegenstelling met de normale flitslampjes.*

de flits is aangegeven in μ-sec (micro, dus millioenste seconden).
Figuur 5 toont het spectrum van dezelfde lamp. Wanneer u daar zelf een zonnespectrum in tekent, zult u

Fig. 7.

opmerken dat er veel overeenkomst tussen het zonlicht en het door onze lamp geproduceerde licht is. Zeer belangrijk voor de kleurenfotografie!

WAT EN HOE

Voordat we nu de verschillende merken en modellen, studio en draagbaar, gecombineerd of anders, gaan proberen, willen we eerst eens zien, welke de mogelijkheden voor het gebruik van een moderne flitslamp zijn.

WAARVOOR DE GEWONE FOTOGRAAF HEM MEESTAL *NIET* GEBRUIKT

Door middel van een electronische synchronisatie en bediening (contact) kunnen we een „strobotron" doen opflitsen, en wel met zo'n nauwkeurigheid op het juiste moment, dat ons menselijk waarnemingsvermogen het niet meer controleren kan. Voor de ultra-snelle cinema maakt men enige duizenden opnamen gedurende één seconde. (Figuur 6).
Men kan de „strobotron" ook doen opflitsen door middel van een microfoon. Bijv. een projectiel uit een vuurwapen komend, vallend water (figuur 7), een tennisbal op een racket, enz., enz.. De microfoon reageert dan op het geluid met een electrisch stroompje, dat versterkt wordt en de ontlading inleidt. Door onze microfoon van het onderwerp te verwijderen kan men ook het moment van de opneming bepalen. (Snelheid van het geluid).
Voor de aankomst der deelnemers aan wedstrijden maakt men ultra-snelle opnamen door een lichtstraal over de finish te „spannen". Zij onderscheppen de lichtstraal en de foto-electrische cel bedient dan de sluiter.

DE STUDIO DER TOEKOMST

De uitstekende Franse portrettist Marcel Natkin werkt bijna uitsluitend met electronische flitslampen en heeft er verscheidene in zijn studio opgesteld staan. Bovendien vermeldt hij dit nog apart in zijn (zeer intensieve) reclame. Hij trekt met de nieuwe methode veel klanten. En hij is niet de enige Parijse of New Yorkse of wat dan ook studio die hiermede zijn kinderfotoomzet bijvoorbeeld aanmerkelijk verhoogd zag.
Een lamp, model „Studio", kunnen we bedienen door middel van een andere electronische flitslamp. Op figuur 8 ziet u, hoe. De voelhoorn geheel rechts (met pijl aangeduid) is een foto-electrische cel, die de lamp gelijk met de door ons ontstoken flits doet opflitsen. Doordat de electronische flits geen vertraging heeft, is de synchronisatie *perfect* en kunnen we op deze manier „draadloos" zoveel lampen tegelijk laten flitsen als we zelf maar willen. De hierboven beschreven „studio's zonder draad" hebben in de regel een „lichtpark" van drie tot tien lampen. Voor de kleurenfotografie heeft men minstens twee studio-modellen nodig.
Figuur 9 toont een „studio portable". De foto-electrische cel zit rechts. Op figuur 10 ziet u hetzelfde model, nu

met de twee lampen er op aangesloten. Deze modellen werken op het lichtnet. Zij zijn wèl draagbaar, kunnen echter niet gebruikt worden waar geen electrisch lichtnet aanwezig is. Aansluiting op alle spanningen is mogelijk. Schrijver dezes maakte hiermede een dubbele pagina in kleuren, een circusreportage voor de „Illustré Suisse". De meeste merken voor de studio hebben bovendien nog een pilootlicht. Dit brandt (sterkte van een normale gloeilamp) terwijl wij onze lichten opstellen. Zo kunnen wij het te verkrijgen effect ongeveer beoordelen. Let wel: ongeveer! U moet de lampen heel goed kennen en

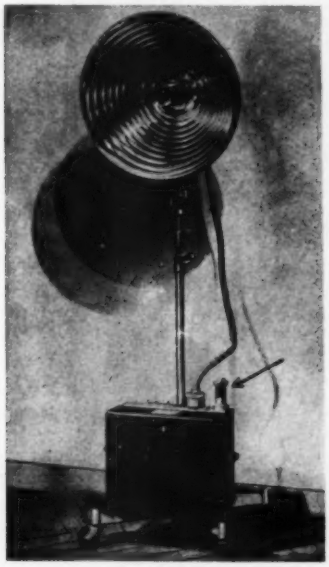

Fig. 8. *Studio model.*

Fig. 9. *Studio Portable.*

Fig. 10. *Studio Portable.*

er lang en nauwkeurig mee gewerkt hebben om het juiste effect te kunnen benaderen. Het verplaatsen voor of achteruit, slechts enkele centimeters, doet alles veranderen.

Onze slachtoffers kunnen nu zo hard en zo veel bewegen, als ze zelf willen. De opnamen duren ongeveer 1/50.000 sec en daarbij bevriest alles, bewegingsonscherpte is uitgesloten. Men fotografeert dan ook uit de hand.

De foto-electrische cel ontvangt het licht van alle zijden. Bevindt het model of iemand anders zich tussen de cel en de aan ons fototoestel gekoppelde flits, dan doet de reflectie van de witte muren of het plafond onze flitsen toch ontbranden. Het gewone dag- en nòg zo sterke gloeilamplicht heeft op de cel geen enkele invloed; daarvoor is het niet intens genoeg.

Bij mijn circusreportage ging dit grapje niet op. De tent was te hoog om voldoende licht te kunnen reflecteren. Door assistenten liet ik de cellen vrijhouden en zorgde er voor steeds de met mijn toestel gesynchroniseerde flits op de cel van de ongeveer twaalf meter verder staande „studio portable" gericht te houden. Alle foto's werden gemaakt gedurende de matinées, met publiek, om het geheel levendig te houden.

En nu het allernieuwste snufje, in Amerika reeds leverbaar: flitslampen die een bepaalde golflengte uitzenden en zo de andere doen ontbranden.

Zowel mensen als sommige dieren worden door de normale „vacublitz"-lamp verblind. De foto is dan wel geslaagd, maar *na afloop* heeft iedereen de ogen toch dicht geknepen. Een hond verdwijnt soms na de eerste opneming al onder de tafel. Een olifant doet dit niet, omdat hij daar te groot voor is. Wel breekt hij de circustent misschien af; in ieder geval maakt hij rechtsomkeert en verlaat de arena. Dit hebben alle dresseurs me verzekerd.

Bij de moderne methoden is ons model door de korte duur van de flits niet verblind. Hij duurt zo kort, dat

we de indruk hebben, dat er maar een fleetje licht uit zo'n ding komt. Maar pas op!

VEEL KEUS

Er zijn verschillende soorten electronische flitslampen: met accu, met batterij, studiomodel, „studio portable" en de draagbare, waarvan de twee laatste weer onderverdeeld kunnen worden in de met accu of batterij werkende, en die, welke op het lichtnet aangesloten moeten worden.

In de Ver. Staten construeren de amateurs zelf hun electronische flitslampen. Ik heb hier een van de bekendste Amerikaanse fototijdschriften naast de schrijfmachine liggen, dat een handleiding bevat om zo'n ding te vervaardigen en begint met de woorden: „While the speedlamp about to be described is perfectly safe and reliable to handle in use, the construction involves some knowledge of and respect for electricity.....!"

Ik zou gelijk aan het einde een in te vullen formulier voor een overlijdensadvertentie geplaatst hebben. Het is voor een leek levensgevaarlijk om zelf zoiets te knutselen en gezien de fantastisch hoge spanningen moogt u zelf geen bestaand handelsmerk uit elkaar nemen. De fabrikanten leveren u trouwens hun apparaten op deze voorwaarden.

Het is alleen, dat ik onze hoofdredacteur ken als een heel voorzichtig mannetje, die zelf alle experimenten met de rare electronica tot nu toe heeft overleefd, zodat ik er vrede mee kan hebben als hij straks een schema voor 't zelf bouwen tòch publiceert. Hij moet 't zelf maar weten..... hoewel, hij heeft me verzekerd er een artikel bij te plaatsen van iemand die er enorm goede resultaten mee heeft, bijna 't hoekje om ging, en het nabouwen dan ook aan iedereen afraadt.

Dat „some knowledge" moet aldus worden vertaald: haal er een kerel bij, die gewend is *zenders*, en geen radio-ontvangers, te bouwen, en weet hoe raar 10.000 Volt springen kan, en over welke afstanden.

Alle merken hebben bepantsering om de gevaarlijke delen, en contacten waar u niet in grijpen kunt. Bij sommige kunt u wel eens een klein schokje krijgen, maar dat is er dan slechts een van zes Volt met een zeer geringe Amperage: deze merken hebben dan een niet voldoende afgeschermd leidinkje hetwelk dient om de met de sluiter afgestelde trigger te doen ontsteken of andersom. Heeft dus niets met ontlading te maken, dus daarvoor geen angst.

Bij de verschillende apparaten wordt bijna altijd het vermogen in W/s aangegeven. Deze Watt/seconden of aantal Watts per seconde hebben dezelfde betekenis als het Kilowatt/uur, welke onze electrische meters, helaas zo nauwkeurig, noteren. Zij drukken de totale hoeveelheid energie uit, die wordt omgevormd in licht gedurende de ontlading in de lamp (met een nuttige opbrengst van 90 %).

De W/s verhouden zich tegenover de condensor-capaciteit in het kwadraat van de spanning (formule $\frac{1}{2}$ CV^2) en zij dienen als basis voor door de film te ontvangen lichthoeveelheid.

* * *

De foto hiernaast gemaakt in opdracht van „Formes et Couleurs", werd in dit drie-maandelijkse luxe-tijdschrift nooit gepubliceerd, omdat zijn Parijse redacteur, die voor het nummer „La Danse" verantwoordelijk was, de wereldberoemde „Ballets des Champs Elysées" maar gewoon doodzweeg. De reden is mij niet, de uitgever waarschijnlijk wèl, bekend.

Walter Herdeg van „Graphis" haalde deze foto later uit mijn collectie; toen verscheen de opname op een hele pagina in U.S. Camera Annual 1950. Ook de „Lilliput" publiceerde daarna deze foto in zijn eerste nummer in 1950 en wel als de eerste foto, met het opschrift: 1950! Here I come.

Ook de „Illustré" en Arnold Haskell van de bekende Engelse balletuitgaven kochten de opname.

Technische gegevens:

Rolleiflex, Xenar 1 : 3,5 F = 7,5 cm, f 3,5 1/25 sec plus de gesynchroniseerde Everflash, waarvan de flits 1/6000 sec duurt.

Gemaakt op Ansco Superpan Press ontwikkeld in Kodak DK 60a met een dubbele portie Kodalk. Het Kodalk is een alkali en daarvan gebruik ik bij zwakkere electronische flitslampen vaak de dubbele voorgeschreven hoeveelheid, om mijn negatieven zo krachtig mogelijk te doen zijn. De zwakkere draagbare electronische flitslampen geven soms negatieven met niet genoeg contrast.

Het „waarom" in deel II.

Hoewel de opneming met volle opening en slechts een vijfentwintigste seconde gemaakt is, kan men de bewegingsonscherpte van de vijfentwintigste seconde alleen op het negatief zien. Het toneellicht was niet sterk genoeg om daar sporen van op de afdruk te laten en de op de voorgrond springende clown is alleen door de flits belicht. De dansers op de achtergrond zijn door het toneellicht echter wél zichtbaar.

Met hogere diafragma-cijfers of snellere sluitertijden zou de achtergrond pikzwart geworden zijn.

De clown is Christian Foye in „Les Forains" van de „Ballets des Champs Elysées". De foto maakte ik vanuit de coulissen gedurende een avondvoorstelling. Wèl had ik van te voren met Foye afgesproken, dat hij in mijn richting zou springen!

Frans Stoppelman

Here I come

Een van die foto's, welke alleen met een electronische flits mogelijk zijn, en die artistiek misschien minder zwaar wegen, doch daar tegenover sterk spreken door hun élan. Daardoor zijn zij voor publicatie bij uitstek geschikt.

GROEPSFOTO'S

met de kleinformaatcamera

Het is met deze kwestie gesteld als met zovele andere in de fotografie. De een beweert, dat het fotograferen van groepen met de kleine camera voortreffelijk gaat, de ander daarentegen vindt, dat het maar niets gedaan is en zweert bij het grote formaat. Deze meningsverschillen worden voornamelijk veroorzaakt, doordat men niet dezelfde eisen stelt en ook niet altijd de meest doeltreffende middelen gebruikt.
Zou men hiervoor een eenvoudige maatstaf hebben, dan was de kwestie groot- of kleinformaat zó van de baan. Dit is echter niet het geval en waarschijnlijk is dit maar gelukkig ook, want waarover zouden de amateurs anders onder elkaar moeten debatteren?

DE GANGBARE MENING

Men stelt in het algemeen aan foto's van groot formaat geringere eisen, wat scherpte, korreligheid enz. betreft, dan aan kleine foto's op grond van de overweging, dat men de eerstgenoemde op grotere afstand bekijkt dan de kleine en dan dus practisch dezelfde indruk van deze kwaliteiten krijgt.
Het was ons echter opgevallen, dat de scherpte bij groepsfoto's niet zo spoedig voldeed als bij de meeste andere, onder overigens dezelfde omstandigheden opgenomen onderwerpen, zodat vooral bij groepsfoto's op kleinformaat nogal eens teleurstellingen voorkwamen.
De oorzaak lijkt ons te liggen in het feit, dat de bovengenoemde mening betreffende het bekijken van grote formaten bij groepsfoto's niet opgaat. Terwijl we immers, bijvoorbeeld op een fototentoonstelling, op een behoorlijke afstand het gehele beeld op ons laten inwerken, zullen we bij groepsfoto's, die immers voornamelijk documentair zijn, de personen stuk voor stuk willen bekijken, wat op korte afstand geschiedt. De herkenbaarheid hangt dan van kleine details af, zodat de scherpte-eisen inderdaad hoog zijn.

KLEINFORMAATCAMERA EN SCHERPTE

De koppen van een groep moeten op een minimum grootte worden afgebeeld om te maken, dat de personen op de aangenomen afstand van duidelijk zien, dus 25 cm ongeveer, goed herkenbaar zijn. Hieruit volgt reeds, dat de eisen, die men aan het kleinformaatnegatief stellen moet, afhankelijk zijn van de grootte van de groep. Het zou bijvoorbeeld onbegonnen werk zijn, voor een groep van honderden personen de hiervoor zo geschikte circulinefoto te vervangen door een Leica-opneming. Hieruit volgt dus, dat de kwestie pas interessant wordt in het middengebied, laten we dus aannemen bij groepen van vijftig tot honderd. Bij een pyramidaal opgebouwde groep kan men dan op 13 × 18 cm formaat iedere kop afzonderlijk nog goed bekijken en we kunnen dus kort en goed de eis zo formuleren: Een vergroting van een kleinformaatnegatief (24 × 36 mm) op 13 × 18 cm moet niet te onderscheiden zijn van een directe scherpe opneming, beide van een middelmatig grote groep.
Deze eis is veel hoger dan men wel denkt. De scherptediepte-tabellen van vele kleinformaatcamera's zijn gebaseerd op onscherptecirkels van 1/30 mm. Men neemt dan meestal aan, dat een verstrooiingscirkel van 1/10

Fig. 1. *Opgenomen op HP 3-film, 23 × lineair vergroot.*

mm, op 25 cm afstand gezien, nog de indruk van een punt maakt. Men zou dan driemaal kunnen vergroten en nog een haarscherpe foto krijgen.
Op 13 × 18 cm, wat een ruim vijfvoudige vergroting is, zou dus een lichte onscherpte optreden. Het verdient dus aanbeveling, de groep zo breed en ondiep mogelijk te houden en tevens een nummer verder te diafragmeren, dan uit genoemde tabellen of bijvoorbeeld de scherptediepte-ring van de Leica volgt.
Het blijkt echter, dat foto's met een verstrooiingscirkel van 1/10 mm nog geen volkomen haarscherpe indruk maken. Het is moeilijk, in een artikel duidelijk te maken, wat nu eigenlijk wèl haarscherp is, doch als ruwe maatstaf zouden we het volgende willen aannemen. Een haarscherpe foto moet, door een waarnemer met goede ogen door een loupe (3 tot 5 ×) gezien, méér details geven, dan met het blote oog zichtbaar waren. Er moet dus een zekere „reserve" aan scherpte aanwezig zijn. Men kan dat vaak zo fraai constateren bij contactafdrukken van goede reflexcamera's 6 × 6 cm. Op grond hiervan is het dus nodig, nóg iets verder te diafragmeren.

Fig. 2. *Opgenomen op FP 3-film, 23 × lineair vergroot.*

Vervolgens dienen we alle andere oorzaken, die onscherpte zouden kunnen geven, te vermijden. Een *stevig* statief is dus absoluut onontbeerlijk, terwijl een draadontspanner moet worden gebruikt.
Het fabeltje, dat alles, wat met tijden korter dan 1/25 sec wordt opgenomen, scherp zou zijn, raakt gelukkig uit de tijd. Voor kleinformaat rekent men ongeveer vanaf 1/100 sec. Toch dient men zich te hoeden voor het misverstand dat, als bijvoorbeeld bij 1/50 sec nog trillingsonscherpte zou optreden, dit bij 1/100 sec zou zijn verdwenen. De trillingsonscherpte is dan gewoon de helft geworden en inderdaad voor de meeste gevallen onschadelijk. Doch bij het onderhavige geval moeten we het onderste uit de kan halen en kunnen we helemáál geen trillingsonscherpte gebruiken en dus..... een flink statief!
Natuurlijk zijn er individuele verschillen, doch zelfs voor mensen met een vaste hand is het wel interessant, eens enkele foto's te maken van een stilstaand, duidelijk gedetailleerd vlak voorwerp, bijvoorbeeld een gevel, vijfmaal uit de hand en eenmaal op statief, telkens 1/100 sec. Misschien is er één handopname, die even scherp is als de statiefopname!
Verder dienen we niet te vergeten, dat diverse onscherptes (lensfouten, verstrooiing in de laag, onscherpte bij vergroten enz.) worden samengesteld, waarover we vroeger al eens schreven.

DE EMULSIE

Onlangs maakten we een aantal groepsfoto's met de Leica, waarbij achtereenvolgens de Ilford films HP 3 en FP 3 werden gebruikt, terwijl verder practisch alle omstandigheden, zoals verlichting, ultra-fijne-korrelontwikkelaar enz. gelijk waren. Op de foto kwam tevens voor een zwart bord met witte letters. Alles samengenomen vormde dit mooi vergelijkingsmateriaal.
In fig. 1, afkomstig van de HP 3 film en fig. 2 van de FP 3, zijn stukjes er van 23 × lineair vergroot weergegeven. We kozen een sterke vergroting, omdat anders de verschillen tussen de foto's door het clichéraster zouden wegvallen. Natuurlijk zijn de foto's nu niet scherp meer, doch dit wordt bij een dergelijk grote weergave niet meer verlangd.
We constateren dan vooreerst, dat de korreligheid vooral tot uiting komt in de gezichten, omdat deze juist in het gebied van de halftinten (zwarting ongeveer 0,3) vallen. Het zwarte bord en de witte tekening zijn veel beter korrelvrij. Het is immers een bekend verschijnsel, dat de korreligheid, die veroorzaakt wordt door de openingen tussen de zilverkorrels, het sterkst is waar het licht half doorgelaten, half tegengehouden wordt. Zwart-wit reproducties, met snelle films gemaakt — een zonderlinge combinatie — vertonen merkwaardig weinig korreligheid! Het geruite pak (fig. 1) eveneens. Architectuuropnamen met grofkorrelige films kunnen er, als het onderwerp contrastrijk verlicht wordt, merkwaardig

korrelvrijer uitzien, behalve als er een lucht met wolken bij is!

Uit een en ander volgt dat, hoewel de HP 3 film, gezien zijn grote snelheid, reeds verbazend fijn mag worden genoemd, voor groepsfoto's een film van het type Ilford FP 3, Gevaert Microgran, Agfa Isopan F, enz., of zelfs een nog fijnkorreliger film als Isopan FF de voorkeur verdient.

Verder valt het op, dat zwart tegen wit niet alleen een meer korrelvrije, doch ook een scherper indruk maakt dan de groep der halftinten, wat zowel aan physische als physiologische oorzaken kan worden toegeschreven.

Resumerende kunnen we zeggen, dat groepsfoto's van middelmatig grote groepen, gemaakt op kleinformaat, aan hoge eisen kunnen voldoen, mits de genoemde voorzorgsmaatregelen in acht worden genomen.

We herhalen nog eens, dat deze minder worden als men de eisen minder hoog stelt. En inderdaad stellen de meesten hun eisen lager, naar onze mening te laag, juist onder invloed van de kleinformaatcamera, met de opmerking: Ja, maar het is ook een „kleinbeeldvergroting". Dat dit niet nodig behoeft te zijn, blijkt hopelijk uit dit artikel, al is het maar „net aan!"

Daar staat echter tegenover, dat bij een reeks van groepen (serie klassefoto's) het snelle werken met de kleine camera met alle groepen op één film, een waar genoegen is, terwijl men tevens met groot gemak iedere groep twee-driemaal opneemt. Dr J. J. M. van Santen

Gestolen apparatuur

In de nacht van Donderdag op Vrijdag 16 Maart werden onderstaande camera's en filmopneemapparaten bij een brutale inbraak ontvreemd. Wij verzoeken een ieder, wie een dezer toestellen aangeboden wordt, zich onmiddellijk met de politie in verbinding te stellen.

Contax IIa No S. 21346 Somar 1 : 2 No 3090055; Super Ikonta I No 016736 6 × 6 cm Compur Rapid Zeiss-Tessar 1 : 2.8; Ikonta 6 × 6 No P. 51534; Nettar No S. 70621; Rolleiflex Vol automaat. Deze camera is gebruikt en de instelloupe hiervan is defect. Ook het veiligheidsnippeltje voor de ontspanner ontbreekt; Agfa Karat met Apotar Prontor S.H.T. 9178; Flexaret Reflex 6 × 6 camera; Emil Cine dubbel 8 mm camera C 96 met obj. f : 2,5 No 12183; Emil Cine dubbel 8 mm camera (gebruikt); Cine Nizo dubbel 8 mm camera met telelens; Agfa Isolette; Olbia reflex 6 × 6; Regula kleinbeeld camera. Foto Vonk, Parallelweg 23, Meppel.

Prijswinnaars

over de maand Februari van de maandelijkse nationale fotohandel-wedstrijden

H. de Boer, Alblasserdam; H. Keijzer, Hilversum; C. H. Trines, Amsterdam; L. Schenck, Amsterdam; M. J. Henneman, Haarlem; A. Smith, Amsterdam; Mej. C. van Dijk, Rotterdam; Ir J. F. Mouthaan, Rotterdam; H. Rietveld, Heemstede; J. N. Nap, Haarlem; B. J. Boerman, Amsterdam; W. Siebers, Bussum; Mej. B. Goudsmit, Amstelveen; J. A. Kok, Rotterdam; G. M. la Rivière, Rotterdam; B. Rietveld, Zwijndrecht; G. H. Kluin, Zwolle; A. Meulstee, Schiedam; H. Groenendijk, Oegstgeest; C. L. van Velzen, Rotterdam; G. Kuiper, Deventer; F. v. Heck, Rotterdam; H. v. Hees, Dordrecht; H. Coijn, Zwolle; Phoa yan Tiong, Enschede.

Wit neerslag op negatieven

77.023.8

Het komt nogal eens voor, dat men ons om raad vraagt over zg. watervlekken op negatieven. Men bedoelt dan kalkvlekken, nl. een wittig neerslag, meestal op de rugzijde van rolfilms. Men heeft dat te danken aan het leidingwater, maar meestal zitten er nog wel meer ongerechtigheden op het negatief.

Een afdoend en veilig middel om de negatieven glanzend schoon te krijgen is het volgende. Na het laatste spoelwater beweegt men de film gedurende een 2 à 3 minuten flink op en neer in een 2% oplossing van ijsazijn in water. Dezelfde samenstelling dus als het stopbad, maar dit laatste hiervoor beslist niet gebruiken. Daarna *zonder enig verder spoelen*, dus zuur-riekend en wel, de film te drogen hangen. Eventueel aanhangende druppels even verwijderen. Wonderlijk, hoe schoon de film daarvan wordt!

Bij sommige fabrikaten kan het voorkomen dat de groene kleur terugkomt waarmee de non-curling gelatinelaag (op de rugzijde van rolfilms) anti-halo gemaakt werd. Dat is dan een aanwijzing, dat het fixeerbad een onvoldoend gehalte aan zuur sulfiet bevat en dus te oud werd. Heeft men hinder van die verkleuring (doordat deze onregelmatig is), dan is baden in 1 à 2% ammonia voldoende om hem te verwijderen. Ook dan zonder verder spoelen te drogen hangen.

Wat is een motto?

vragen sommige adspirant-inzenders voor onze FOTO-wedstrijden. Wel, de jury mag niet weten wie de inzender is, dan gaat nl. alles het eerlijkst toe. Daarom mag de inzender niet zijn naam en adres achter op de foto vermelden, maar kiest een schuilnaam. Die zet hij er *wel* op. Bij de zending voegt hij een gesloten enveloppe; buitenop zet hij weer die schuilnaam (en het aantal ingezonden foto's zowel als de klasse waarin hij mededingt), en *in* die enveloppe heeft hij een papier gestopt waarop eveneens de schuilnaam, en daaronder zijn naam en volledig adres. Men doet verstandig, dit papier ineens in te richten als terugzend-adres, en er dus tevens het retourporto op te plakken. Niet alleen, dat men daarmee onze expeditie het werk vereenvoudigt, maar de kans op een verkeerd overgenomen adres wordt daarmee practisch vermeden.

Pas na toekenning der prijzen worden deze „motto-brieven" geopend.

In enkele regels

Te laat om nog uitvoeriger in dit nummer te bespreken ontvingen wij nadere gegevens over het nieuwe model van de Diaxcamera; wij komen hier nog op terug.

Van Odin N.V. te Nijmegen ontvingen wij een zeer duidelijk geillustreerd vouwblad in de Nederlandse taal over de Metraphot belichtingsmeter, die op het camera-schoentje monteerbaar is en een zeer groot meetbereik heeft. Belangstellenden voor dit vouwblad over een zeer klein, licht precisiemetertje kunnen dit bij Odin aanvragen.

Foto Welts te 's-Hertogenbosch heropende in de Willem Mariastraat 7 zijn zaak op 24 Maart. Ook op deze plaats nog onze welgemeende gelukwensen.

Van de Dr C. Schleussner Fotowerke zijn twee nieuwe kleinformaatfilms in de handel gekomen, de Adox KB 17P en de Adox KB 21P. Zij zijn orthopanchromatisch en resp. 17/10 en 21/10 Din. In de Duitse vakpers staan enthousiaste uitlatingen over de verrassend fijne korrel en de mooie gradatie, die vooral bij de 21/10 niet te vlak zou zijn. Zodra wij een en ander zelve onderzocht hebben, wordt het gebruikelijke rapport gepubliceerd; de door ons gelezen uitlatingen lijken ons betrouwbaar, men kan voordien o.i. gerust deze nieuwe filmtypes eens op hun kwaliteiten beproeven.

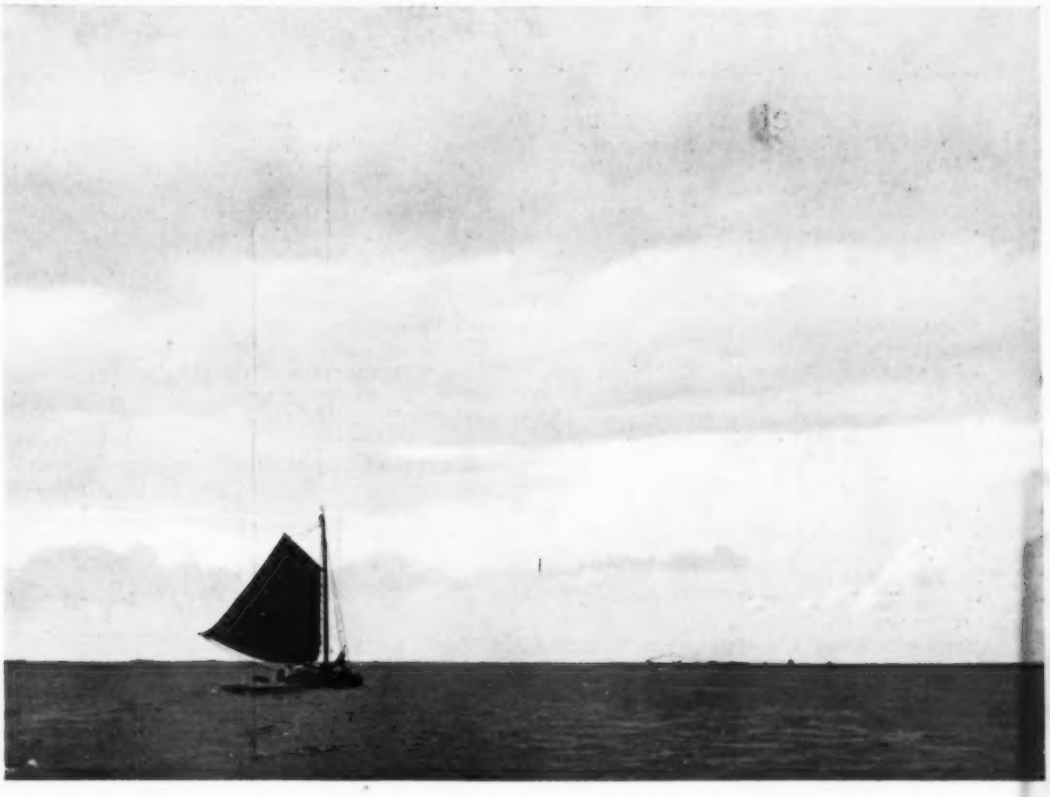

A. Dronkert, Dordrecht *Klipper*

Wijdheid door fijne tinten, en één krachtig accent, tevens hoofdmotief. Zou die kracht daar niet zijn, dan was de gehele foto verloren, dan wordt hij slap. Onthoud dit, het kan U te pas komen. Nu bezorgt die ene krachtige noot een grotere blankheid aan de lucht, die gelukkig in tere tinten bleef bestaan, en hij accentueert de strakke grijsheid van het water. Zo'n enkel element kan bepalend zijn voor de sfeer van het totaal.

65.012.6

Het idee

Als amateurfotograaf doen wij ook aan het maken van portretten. Beter gezegd doen wij niets liever dan het maken van portretten.
Dat is op zich zelf een onschuldig genoegen, want wij fotograferen de vakfotografen het brood niet uit de mond. Wel uit onze eigen mond.
Wij trachten namelijk, het anders te doen dan de Heren vakfotografen het in 't algemeen doen. Dat is voor het grootste deel te wijten aan de aanmaningen, welke op gezette tijden in FOTO verschijnen om de platgetrapte paden te verlaten.
Dies maken wij nogal rare producten en voelen ons een hele piet als een promotor van deze rare zaken, uiteraard slechts de fotografie betreffende, (Heer Helfferich, wij noemen geen namen) een doodenkel keertje waarderend over onze producten spreekt. Dan zijn wij altijd zeer geneigd van grote hoogte op die vakmensen neder te zien en te denken:
„Doen jullie dat ook eens. Jullie, die ter wille van het brood de medemensen niet te lelijk maken en daardoor deze mensen niet opvoeden in het idee dat het karakter.....". U weet wel, enz.. Als U het niet weet leest U FOTO niet aandachtig genoeg.
Door deze neiging valt het ons meestentijds licht, over het hoofd te zien, dat die vakknapen de knepen van het vak kennen, en geen doos platen van 12 stuks nodig hebben om één draaglijke foto te maken.
Bovendien hebben zij het nadeel, dat zij hun foto's vaak persoonlijk overhandigen en wij sturen, na enkele van dergelijke plechtigheden veroorzaakt te hebben, de afdrukjes als dank voor het poseren maar per post.
Met zo'n vriendelijk briefje, dat de foto wel niet in de smaak zal vallen, maar dat wij erg tevreden zijn.
Bij de opneming hebben wij natuurlijk al aangetoond, dat ons tevreden zijn een belangrijke zaak is.
Wij hebben nl. alle beschikbare fotodiploma's aan de muur van ons „atelier" geplakt en gebruiken de tijd onder het fotograferen, met afbrekende critiek op de vakfotografen te leveren. Over karakter en zo.
Als later blijkt dat het slachtoffer ons minder vriendelijk groet en dus blijkbaar niet wil zien dat zijn karakter ook minder goede kanten heeft, is dat het offer, dat nu eenmaal aan de Kunst gebracht moet worden.
Al met al is het genoegen dus volkomen onschuldig en uiteraard slechts aan één kant. De onze.
Maar wij dwalen af.
De aanleiding van dit geschrift was een idee, dat tot ons kwam na lezing van een artikel in een Duits fototijdschrift, „Foto Prisma", over een Deens fotograaf.
Zo'n artikel over een fotograaf, zoals U ook in FOTO kunt aantreffen. Alleen anders, werkelijk heel anders.
Deze Mijnheer, lazen wij in dat blad, heet Reimert Kehlet. Hij bezit 59 portretateliers en heeft een omzet van een paar millioen Deense kronen per jaar. In die ateliers worden mensenhoofden gefotografeerd. Daarvoor dient ten slotte een portretatelier. Maar in die 59 ateliers wordt alles hetzelfde gedaan. Er wordt gewerkt met eenzelfde lichte achtergrond, met eenzelfde verlichting en met eenzelfde camera.
Alleen de te fotograferen hoofden vóór en de liebenswürdige jongedames in leuke japonnetjes áchter de camera verschillen. Maar dat is dan ook alles.
De belichte platen gaan eenmaal per dag naar Kopenhagen, waar de gezamenlijke donkerekamer gevestigd is. Nadat al deze platen tot eenzelfde soort negatieven zijn ontwikkeld, worden deze negatieven vergroot op hetzelfde soort papier.
Het vergroten geschiedt door 4 personen.
Persoon 1 schuift het negatief in het vergrotingstoestel. Persoon 2 stelt automatisch op het juiste formaat in en belicht. Persoon 3 ontwikkelt en persoon 4 fixeert.
Alle vergrotingen worden ten slotte op eenzelfde wijze geretoucheerd. De lichte achtergrond wordt o.a. donker geverfd en hier en daar wordt de verf weer min of meer weggeveegd.
Zodoende wordt de schedel van de klant in genoeglijke wolkjes gehuld, wat een engelachtig gezicht is.
Het bovenstaande was noodzakelijk om tot de nadere uitwerking van het idee te geraken.
Als een gans niet slecht fotoblad een verheerlijkende beschrijving opneemt van een zodanige manier van fotograferen, dan krijgen wij de indruk dat de Nederlandse vakfotografen het absoluut verkeerd aanpakken.
Waarom niet met elkaar een fusie aangegaan?
Hun ateliers kunnen dan op dezelfde wijze worden ingericht, wat waarschijnlijk nog korting bij de leveranciers zal opleveren.
De lampen worden allemaal en overal volgens hetzelfde schema aan de muur geschroefd, vooral goed vast, en er worden leuke jongedames met dito jurken in dienst genomen. Dan gaat bijv. een der heren Van Os met nog enkele grote geesten uit de fotowereld de belichte platen ontwikkelen.
De heer Woldringh gaat negatieven in- en uit het vergrotingsapparaat schuiven, de heer Zomer, als technisch fotograaf, zal ongetwijfeld opgeleid kunnen worden tot een prima kracht aan de lichtschakelaar, de heer Schurman gaat ontwikkelen en de heer Coppens fixeren.
En de fotografen zouden rijk worden, steenrijk.
En ze zouden het druk hebben. Zo druk, dat ze geen tijd meer zouden hebben nog voor hun genoegen te fotograferen. Want dat gebeurt. En dat is de oorzaak dat wij ons idee zo goed vinden.
Want hoe minder van die mensen voor hun genoegen fotograferen, hoe aparter onze foto's automatisch zullen worden en hoe meer prijzen wij zullen winnen.

Jan. H.

H. J. A. Jacobs, Den Haag

Meester en leerling

Bij foto's als deze, die met een illustratief doel gemaakt zijn, moet men nog nadrukkelijker dan anders de eis stellen, dat zij in hun vertellende functie niet te kort schieten. Deze foto heeft die kwaliteit: er is het gelaat van het jongetje — dat leren moet — en er is het gelaat van de leraar — die de nog onzekere handen leidt. Een goed licht op het geheel, misschien iets te nadrukkelijk vlak op het jongensgezicht, voortreffelijke plaatsing in het vlak, beweging (door de horizontaal) van de vijl, en juist de goede achtergrondvulling, die het milieu duidelijk maakt.

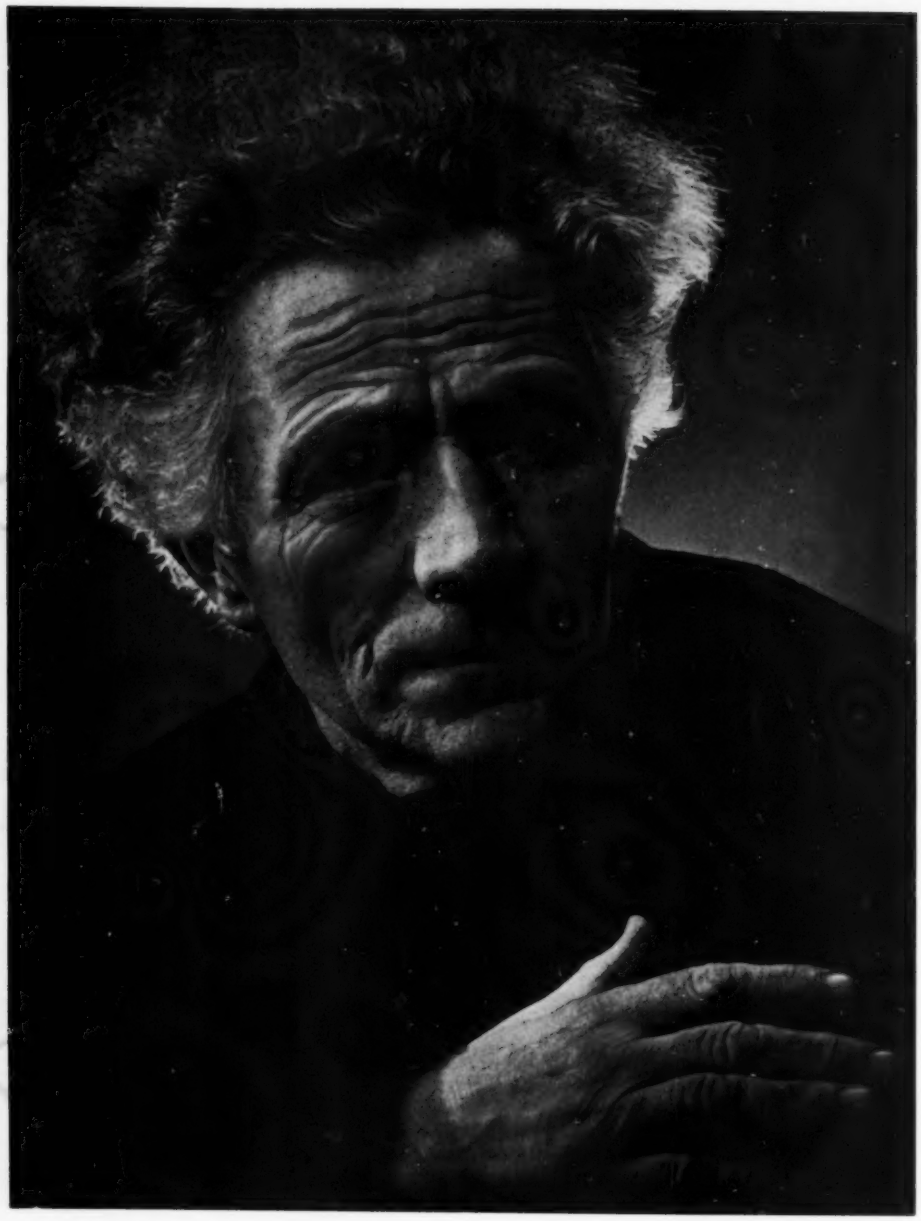

Joh. Scholten, Haarlem

1e Prijs vakfotografen

Wedstrijd Vrije Onderwerpen

Het was een prachtvergroting, rijk in tinten en schakeringen, en daardoor zeldzaam plastisch. Het was ook een zeer royaal formaat, zoals dat vaak gebruikt wordt om te imponeren, maar dat hier indruk maakte door wat er, zo volkomen gaaf, op stond. Een knap stuk werk, gemaakt op.... een 6 × 9 panchromosa in een 9 × 12 platencamera. Ontwikkelaar: Atomal. Van korrel: geen spoor.

781.6

Op de Snijtafel

Foto's voor deze rubriek kunnen te allen tijde worden gezonden naar redactie FOTO, Telgen 13, Hengelo, met vermelding links boven op de enveloppe: Snijtafel. De heer Hens verzamelt deze foto's, en kiest daaruit om zijn onderwerp te illustreren. Men houde er rekening mee, dat zij aldus lang in portefeuille kunnen blijven. Zend niet groter in dan 13 × 18 of 18 × 24 maximaal, liefst ongemonteerd. De beste foto uit de oogst van elke maand wordt door de heer Hens gewaardeerd als Foto van de Maand, en door ons met een premie (deeltje ter keuze uit de Foto-serie) beloond. Zend goed werk in, het behoeft niet volmaakt te wezen, maar moet wel iets willen uitdrukken.

Kort geleden was ik qualitate qua aanwezig bij de beoordeling door een drietal prominente vakfotografen van een kleine collectie amateurfoto's. Voor de aanvang der jurering had ik ze bekeken en onwillekeurig mijn keuze gedaan. Er zit een zeker sportief element in, zijn eigen keuze met die van anderen te vergelijken. Het oordeel der bevoegde jury was niet geheel in overeenstemming met het mijne. Maar mij is bij de achteraf gehouden nabeschouwing één opmerking bijgebleven, nl. deze: dat men juist van amateurs, die geheel vrij zijn in de keuze van hun onderwerpen, die zelden door het teveel van het goede — iets wat bij vakmensen maar al te vaak voorkomt — oververzadigd geraken, die haast nimmer gebonden zijn aan bepaalde wensen van de opdrachtgever, kan vergen, dat zij een aparte visie op een geval in beeld brengen. Er zit een grond van waarheid in die opmerking. Aan de andere kant heeft een amateur die slechts zijn vrije tijd, alsmede in de meeste gevallen een zeer beperkt bedrag voor zijn liefhebberij ter beschikking heeft, jaren nodig eer hij de opnemings-, ontwikkelings- en vergrotingstechniek tot in de finesses onder de knie heeft. Waar de vakman wat de techniek betreft over heen loopt, kan de amateur in verrukking geraken over een fijne gradatie of over een harmonisch negatief. Eerst wanneer hij de techniek volkomen in zijn macht heeft, is voor hem het eerste noodzakelijke deel van zijn arbeidsterrein ontgonnen en kan hij z'jn artistieke visie, eventueel zijn scheppend talent, botvieren. Dat dit laatste, zij het in beperkte mate, tijdens de eerste ontwikkelingsperiode tegelijkertijd kan worden ingeschakeld, ligt voor de hand.

HET IS MAAR UIT WELK GEZICHTSPUNT MEN EEN GEVAL BEZIET

Over de Nachtwacht van Rembrandt is een bibliotheek vol geschreven en nog is men niet uitgepraat. Men kan haar bezien uit een zuiver artistiek oogpunt, men kan haar beoordelen als de kentering in Rembrandts kunst en leven, men kan haar bezien als tijdsbeeld, als costumekunde, enz.. Zo gaat het ook met een foto. Een portret kan psychologisch uitmuntend, als compositie of techniek volkomen mislukt zijn.

Geef een doctor in de psychologie een aantal portretten van hem bekende personen in handen en hij zal in extase kunnen geraken over een afbeelding die uit fotografisch en artistiek-technisch oogpunt het bekijken niet waard is. Zoals dr Portielje, de directeur der levende have in Artis, in verrukking geraakte over de stand van een meeuw die karakteristiek was voor een bepaald jaargetijde en waarnaar hij jaren gezocht had, maar nimmer voor zijn collectie had kunnen bemachtigen. Wij hadden de foto als volkomen waardeloos opzij gelegd. Zo gaat het met foto's van mensen en dieren, maar ook met landschappen en stillevens of bloemen. Vandaar dat het van zo groot belang is, dat de fotograaf niet alleen zoveel mogelijk technische gegevens verschaft, doch tevens eens een blik gunt aan de beoordelaar wat betreft zijn bedoelingen die hem er toe gebracht hebben een bepaald onderwerp in beeld te brengen of samen te stellen, dan wel welke emoties bij hem opgewekt werden bij de aanschouwing van het gegeven. In het eerste geval is de emotie die men wil opwekken primair en het onderwerp secundair, dus een gevolg. In het tweede geval is het onderwerp primair, de emotie secundair. Voor deze snijtafelrubriek bracht de post mij weer een uitgebreide collectie, alhoewel de vorige nog lang niet uitgeput was. Verheugend was het feit dat vele inzenders(sters) een min of meer uitgebreid commentaar insloten en bij velen een verzoek om critiek wanneer de foto's niet voor deze rubriek in aanmerking kwamen. In hoeverre het mij mogelijk zal zijn aan laatstgenoemd verzoek gevolg te geven, dient nog nader te worden onderzocht. Laat mij echter nog eens herhalen, dat niet-plaatsing en/of niet-bespreking van een foto niet automatisch insluit, dat zij voor deze rubriek ongeschikt is. Mocht dit momenteel uit plaatsgebrek zo zijn, te zijner tijd kan een dergelijke foto van grote waarde blijken. Voor deze rubriek kan slechts een klein aantal cliché's worden uitgetrokken, terwijl in vele gevallen een eventuele bespreking voor de maker wel, maar voor de lezers in het algemeen niet voldoende waarde heeft. Men vrage dus zoveel mogelijk de foto's voor deze rubriek niet terug.

Laat mij voor deze keer eens twee foto's van de maand

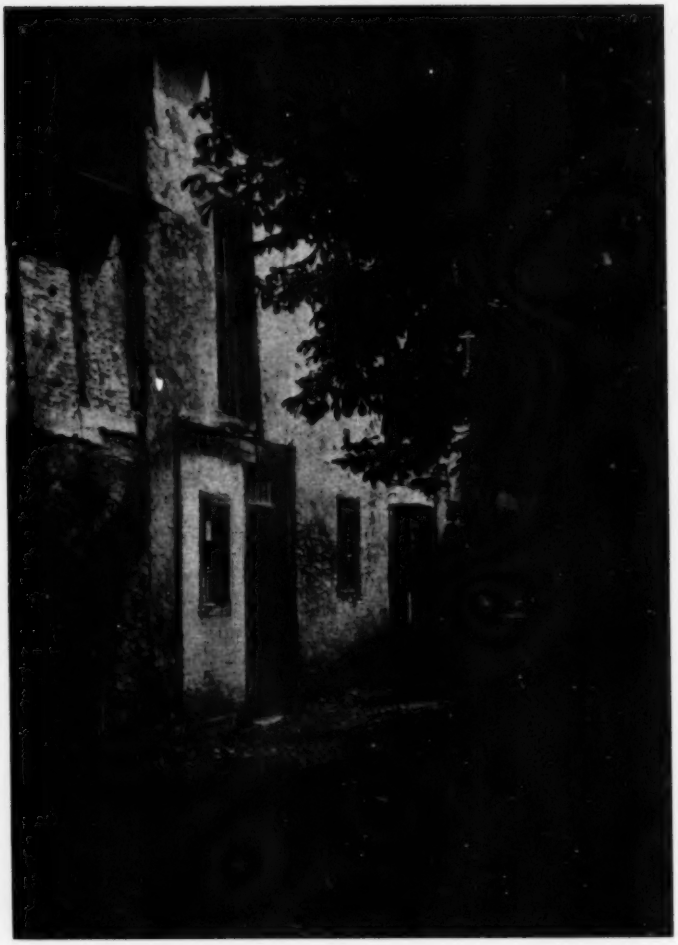

J. v. Welzen, Den Haag

Clairvaux (Luxemburg)
Foto van de maand

kiezen. „Clairvaux" (Luxemburg) is „eine alte Geschichte, doch bleibt sie immer neu". „Twee tegen één" is meer van deze tijd. Het woord „modern" wil ik niet eens gebruiken, want wat vandaag modern is, kan morgen antiek zijn of..... omgekeerd.

„Clairvaux" is geen nieuw gegeven. Wij hebben honderden van deze gevallen gezien, misschien te veel, waardoor ze veel van hun aantrekkingskracht hebben verloren. Het is de keerzijde van de perfecte reproductietechniek. Het vermaarde „Straatje" van Vermeer is een meesterwerk, maar het is helaas zo veelvuldig meesterlijk gereproduceerd dat men er ten slotte beu van wordt. Het is slechts één van de duizend dergelijke gevallen. Men kan hoogstens zeggen dat het zielig is, maar het is waar. „Clairvaux" voldoet aan hoge technische, zowel als compositionele eisen. De nuances zijn perfect, er is één hoogste licht en de foto behoeft niet op de snijtafel te worden gelegd. Het zou „zoeken" zijn indien men het wel deed. De opneming werd gedaan bij volle zon, waardoor het gevaar van te scherpe contrasten groot was. De technische gegevens zijn als volgt: September 2 uur n.m. — 1/50 sec bij f 8 — Agfapan 17° Din — Zeiss-Ikon 6 × 9 klapcamera F : 4,5 lens.

„Twee tegen één" is een originele titel, een snapshot of candidfoto. Het kan pose zijn; het kan het ook niet zijn. In ieder geval is het „natuurlijk". De moderne vrouw, gedeeltelijk in mannenkleding, die zich toch niet kan onttrekken aan de bekoring der specifieke vrouwenkleding. Zij ziet haar eigen profiel niet in de spiegel, maar met vrouwelijke intuïtie ziet ze zich reeds in de uitgestalde japon en misschien denkt ze onwillekeurig dat deze haar toch beter zal staan..... of misschien ook niet. Gedachten zijn gelukkig nog altijd tolvrij. De geestelijke inhoud van deze foto is hoofdzaak. Niet zo zeer wat er op de foto staat, maar wat er in zit en men critiseert niet wat stand, wat verlichting, wat compositie betreft. Het is een beeld met inhoud.

„En laten we nu de patiënten voor de snijtafel binnenkomen, zuster? Zijn er veel operaties vandaag te verrichten? Enfin we zullen wel zien".
„Door een Utrechts grachtje" is een foto gemaakt in Augustus 1949 door een, zoals hij zich zelf noemt, „liefhebberij-kieker", die in Maart van datzelfde jaar met een boxcamera zijn eerste schreden op het pad der fotografie zette, maar die na enkele maanden tijds geen bevrediging in die box meer vond en spontaan.....

gedurfd..... overging tot een Kine-Exakta, waarmee hij deze opname gemaakt heeft. Men zegt wel eens: in deze tijd leven wij snel; waar vroeger de evolutie eeuwen vergde, vraagt ze nu slechts decennia. Deze „liefhebberij-kieker" is een kind van zijn tijd, want de Kine-Exakta heeft nu reeds plaats gemaakt voor een Rolleiflex (geen ongelukkige keus, hoor). Wanneer men zelf 46 jaar fotografeert, dan zou men jaloers worden op een amateur die reeds na een paar maanden tot zulke resultaten komt. Proficiat. Jammer dat uw tijd zo beperkt is zodat u zich alleen kunt beperken tot de opneming en de rest door anderen laat doen, waardoor een groot, interessant onderdeel van de fotografie voor u verborgen blijft. Pas maar op, dat u de smaak er van niet te pakken krijgt, want dan wordt het een strop voor de fotozaak die uw negatieven ter afwerking en behandeling krijgt. Toch leg ik uw „Door een Utrechts grachtje" op de snijtafel en zonder aarzeling zet ik het mes er in. Technisch is de foto zeer goed, maar compositioneel minder geslaagd, d. w. z. u hebt te veel willen geven. Uw beeld bevat drie motieven: *a.* de walmuur met trap; *b.* het hoogste licht in de brugboog; *c.* het zeilbootje. Drie motieven, waarvan er twee weinig betekenen en die tezamen de rust en concentratie schaden. Het hoogste licht bevindt zich op een onbeduidende plaats, waar het oog zich toch toe aangetrokken gevoelt maar ogenblikkelijk daarna een teleurstelling ervaart. Het zeilbootje is vlugger dan uw reactie geweest, het loopt het beeld uit. Gelukkig maar, want had het zich bevonden op de juiste plaats van de wateroppervlakte, i.c. links op de voorgrond, dan zou snijden pijn hebben gedaan, want het hoogste licht had u dan op de koop toe moeten nemen. Nu kunt u met een gerust hart de operatie laten verrichten. Zie zelf maar. Niet over alle operaties is een chirurg voor 100 % tevreden en vaak moet hij er het beste van zien te maken. Dit is hier niet het geval.

Betty Goudsmit, Amsterdam

Twee tegen Eén
Foto van de maand

Vergelijken wij even de doorkijk van de foto van J. v. d. A. te D. met die van de vorige, dan zien wij ook hier het hoogste licht ingesloten door de boog, maar dan bevindt dit zich op de juiste plaats, nl. die waar iets te beleven valt, dit licht ingekapseld door de massieve steenmassa waar zich bovendien een verschiet bevindt met een prachtige perspectivische diepte, die door de afnemende kracht der grijze toonwaarden volkomen tot haar recht komt.

De foto „Isola" behoeft geen verdere nadere toelichting en zal voor ieder volkomen duidelijk zijn. De hel

A. H. te A.

verlichte gevel aan de rechterzijde zowel als de, zij het ook niet kalkwitte, maar toch nog te heldere luchtpartij linksboven met de telegraafpaal storen te veel en zijn zonder opoffering van het eigenlijke gegeven gemakkelijk te elimineren. In tegenstelling met het vorige onderwerp blijft de compositie volkomen intact. Het is een typisch voorbeeld hoe een overigens gewone reisherinnering door een gelukkige zonnestand tot een hogere categorie bevorderd kan worden. De meisjesfiguur kan in zekere zin niet gemist worden daar anders het oog onwillekeurig toch naar het in de schaduw geplaatste groepje getrokken zou worden. De levende noot kan slechts zelden gemist worden. Ten slotte: „Spelende kinderen aan het strand". Het gebeurt niet zo vaak dat men getroffen wordt door een ideale compositie, waarbij eventuele technische tekortkomingen vervagen. Het klinkt zo banaal: „een schilderij gelijk" en toch zit er een diepe grond in deze vergelijking, die alleen door haar veelvuldig gebruik banaal geworden is. Het gegeven zou zeker een groot kunstenaar inspireren en men kan er van overtuigd zijn dat, wanneer deze een dergelijk moment met eigen ogen had aanschouwd, dit beeld zo onuitwisbaar in zijn geheugen geprent zou zijn, dat hij,

R. C. te Deurne (Antwerpen). *Isola*

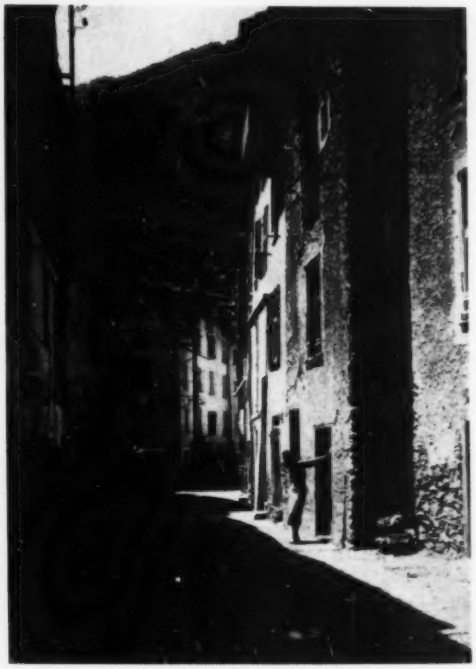

A. H. te A.
Door een Utrechts grachtje

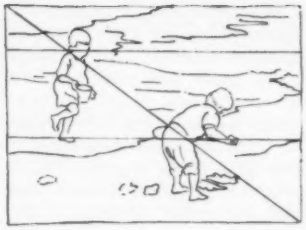

thuis komende, dit in een schets had vastgelegd. Laat het dan geen moderne visie zijn, het is een moment van schoonheidsbeleving dat niet aan tijd en plaats gebonden is. Een grotere concentratie van twee kleuters zo ernstig verdiept in hun spel, dat haast geen spel meer genoemd mag worden, is haast niet denkbaar. De plaatsing van de twee figuurtjes en de decoratieve golfslag zijn zo subliem, dat dit alleen voor 50 % visie en voor 50 % geluk geweest kan zijn. Men neemt de onscherpte op de koop toe, maar de kalkwitte partij achter het ventje moet door plaatselijk doordrukken verbeterd kunnen worden. Ik zou het op hoge prijs stellen, het negatief met bijbehorende technische gegevens ter inzage te krijgen.

Of een compositie werkelijk goed is, hiervan kan men zich zelf op een gemakkelijke wijze overtuigen door de voornaamste elementen op calqueerpapier over te trekken. De amateur moest hiervan veel meer gebruik maken, daar hij dan maar al te gauw zou bespeuren, dat in vele gevallen te veel details het geheel schaden (zie schets).

J. J. Hens

Het lijkt ons (redactie) goed, ditmaal een enkel woord toe te voegen aan het maandelijks babbeltje van de heer Hens.

Indien er ooit een artikelenreeks een succes is geweest, dan wel deze; men waardeert „Hens" niet alleen als bevoegd criticus en veteraan in het jureren, maar ook als causeur. Hij verzorgt deze rubriek met datzelfde genoegen, dat van zijn gezicht pleegt te stralen als hij een lezing houdt. Ook dan kan men daarachter niet vermoeden, dat hij uit zijn werk moest bréken en zich straks weer terug moet háásten. Nu gaat het met deze rubriek goed, hoewel de heer Hens maar steeds om méér foto's blijft vragen (stúúr ze nu toch even!), want hoe dikker

D. te T.

R. C. te Deurne (Antwerpen)

J. v. d. A. te D.

zowel met de heer Hens als met de Redactieraad bekeken. Natuurlijk kunnen wij (redactie) die gevraagde opinie geven (dat gebeurt wel vaker), maar dat is niet juist, men vraagt die van Hens. Het *moet* ook bij hem blijven, twee kapiteins op één schip deugt niet. *Hij* ziet de dingen weer anders dan *wij*. Men kan ons oordeel — privé — verkrijgen door in te zenden voor de FOTO-wedstrijden, en, mits dat incidenteel blijft, en de collectie klein, ook daar buiten om.

Verwacht echter niet, dat de heer Hens U privé zijn opinie geeft. Hij zou het met liefde doen, maar dit vergt tijd, veel tijd, erg veel tijd, te veel tijd. En *die* heeft hij niet. Als hij het voor de een doet, mag hij de ander niet negeren. En stel U voor dat alle 5000.....

zijn keuze-portefeuille wordt, hoe gaver hij zijn onderwerp kan illustreren.
Maar tevens kàn het met deze rubriek scheef gaan..... want, wat doet men? Men zendt foto's in, met een brief er bij, geeft de eigen mening, en..... vraagt de mening van de heer Hens..... privé, per brief. Postzegel voor antwoord er bij. Zie, dit gaat niet. Men vergeet dat de heer Hens amateur is en blijft, m. a. w. dat hij dit werk — met liefde! — doet in de weinige vrije tijd die hem nog ter beschikking staat. Wij hebben dit punt

Laten we dus allen dit goed voor ogen houden: deze rubriek is uitsluitend bedoeld voor openbare bespreking. Als U foto's inzendt, kàn het lang duren voor U ze behandeld ziet, maar àls dat gebeurt, is het oordeel bezonken, van waarde voor allen, en voor U in het bijzonder. En als de prent erg goed is..... rolt hij er misschien snel tussenuit als Foto van de Maand. Plus onze premie.

Philips jubileert

Onder deze „slagzin" zal men dezer dagen in de pers geregeld publicaties aantreffen over het komende feest, waarmee Philips een 60-jarig bestaan en een grootse groei tot wereldindustrie herdenkt.

In dit verband willen wij niet alleen even wijzen op de fotowedstrijd, doch ook op iets anders, dat veler belangstelling hebben zal.

Het interieur van het oude fabriekje aan de Emmasingel te Eindhoven, waarin Philips in 1891 startte met de fabricage van gloeilampen, ondergaat een volledige gedaanteverwisseling. Deze bakermat van het bedrijf wordt ingericht als een geconcentreerd demonstratie-laboratorium. Niet alleen de technici, maar ook de bezoekers zullen daardoor met ingang van 15 Mei aanstaande in dit gebouw allerlei proeven kunnen nemen met een groot aantal Philips' producten.

In het gebouw — dat uiterlijk in zijn oorspronkelijke staat gehandhaafd blijft — zal zich in de entree een grote kas bevinden, waarin met kunstlicht gekweekte planten en groenten zijn ondergebracht, terwijl Infraphil-lampen vanuit het plafond „gezonde" stralen doen neerdalen op de hoofden van de bezoekers, wier natte kleding in de garderobe met behulp van droogstralers gedroogd kan worden. In de koffiekamer treft men een groot verlicht aquarium aan, benevens tal van soorten verlichtingsartikelen. De grote ontvangsthal is een demonstratieruimte, waarin de gasten door een enkele handbeweging de omgeving zowel als het licht op verschillende manieren kunnen veranderen. Een comfortabel lezingzaaltje is voorzien van een filmcabine en een permanente tentoonstelling onder de naam „De schoonheid van het ongeziene" zal het geheel completeren.

De Photokina 1951 in Keulen

Elke dag wapperen nieuwe perspublicaties over deze van 20—29 April geopende tentoonstelling op ons bureau. Het karakter ligt dit jaar beslist internationaal en op deze wijze heeft de Photokina wel zeer snel het toonaangevende karakter verworven, waarbij men spreekt van een evenement. Natuurlijk moet nog worden afgewacht *welk* nieuws hier geboden zal worden, maar alles wijst er op, dat dit de gebeurtenis is van dit jaar — en komende jaren — waarbij de industrie zijn nieuwe modellen lanceert.
Er is een ere-comité gevormd, waarin o.a. zitting hebben Edward Steichen (Museum of Modern Art, New-York), I. D. Wratten (Kodak Ltd., Royal Phot. Society, Londen), Generaal van Albada (Nederland), Conte Franco Marmont (Ferrania, Milaan), Prof. Dr Othmer Hellwich (Wenen), Tochon-Lepage (Parijs), Kiyoshi Nishiyama (Tokio).
De tentoonstelling van foto's zal ook dit jaar weer zeer groot zijn opgezet. De Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen heeft een collectie foto's ingezonden, die zeer gunstig en waarderend is ontvangen; deze zal hangen temidden van inzendingen in F.I.A.P. verband uit andere landen. De N.F.K. heeft eveneens een collectie hoogstaand werk ingezonden, die evenwel op een andere plaats Nederlands vlag hoog zal houden.

KLEURENFOTOGRAFIE

(Vervolg van pag. 90).

Dat men met boxcamera's in 't geheel niet en met goedkope toestellen (formaat 6 × 6 en 6 × 9) nauwelijks tot ook maar enigszins bevredigende resultaten komt, behoeft zeker geen betoog, en een groot aantal mislukkingen is zonder twijfel te wijten aan de optimistische verwachting, dat het ook hiermede wel gaan zal. Indien dit echter waar was, waarom zou Ansco ons dan deze beperking, waarmede zij toch haar eigen omzet in niet geringe mate begrenst, opleggen?

In de gebruiksaanwijzing lezen we verder, dat Ansco-daglicht-kleurenfilm is afgestemd voor het gebruik bij direct zonlicht van 2 uren na zonsopgang tot 2 uren voor zonsondergang. Ofschoon er, als men zich aan deze regel houdt, geen grote ongelukken kunnen gebeuren, is een nadere toelichting wel noodzakelijk. Het is mogelijk korter na zonsopgang of voor zonsondergang te fotograferen, indien men er zich maar rekenschap van geeft dat het licht dan veel roder is dan overdag, zodat men deze rode inslag ook in transparant of dia zal terugvinden. Zolang dit niet overdreven is, behoeft het resultaat zeker niet onbevredigend te zijn. Zeer fraai zelfs is het fotograferen van zonsondergangen recht tegen de zon in en grote moeilijkheden zijn hieraan niet verbonden. De zon mag natuurlijk niet meer zo krachtig schijnen, dat men overstraling zou kunnen verwachten. Indien men met eigen ogen in de zon kan kijken, is men al veilig en natuurlijk moeten er ook werkelijk fraaie intense kleuren aan de hemel zijn. De belichtingstijd bepale men met de foto-electrische meter, nu natuurlijk zonder deze af te schermen. Zoals in twijfelgevallen altijd, verdient het hier wel zeer aanbeveling meer dan één opneming te maken, bijv. drie, waarvan één een half diafragma langer en de ander een half diafragma korter dan de gemeten tijd. Men heeft dan kans verschillende effecten te bereiken, die alle fraai kunnen uitvallen.

Dit dus ten aanzien van opnemingen buiten de in de gebruiksaanwijzing gestelde tijden, maar juist over de tijd binnen deze gestelde grenzen is heel wat meer te vertellen. Immers kan de zon in die periode van de geringe hoogte van ca 20° stijgen tot zelfs 90° boven de horizon, al naar gelang wij ons op onze breedtegraad in de winter of in de tropen bevinden. Want, daar er ook al heel wat in de tropen in kleuren is en wordt gefotografeerd, waarvan de ontwikkeling in koelere contreien moet geschieden, zal ik ook dit onderdeel in mijn betoog betrekken. Laten we beginnen met de omstandigheden, zoals zij zich in ons eigen land voordoen, aan een nadere beschouwing te onderwerpen. De verschillen in zonnehoogte het jaar door zijn hier zo groot, dat het noodzakelijk is met de gevolgen hiervan bij het vaststellen van de belichtingstijden voor kleurenfilm ter dege rekening te houden. Waarmede wij tegelijk bij het punt zijn aangekomen, waarop wij de snelheid van de kleurenfilm in het betoog betrekken.

Volgens de gebruiksaanwijzing van Ansco is deze 12° Asa, hetgeen overeenkomt met 12/10° Din. Indien de lichtverhoudingen en de kleuren van het onderwerp normaal helder zijn, kan men deze waarde in de practijk inderdaad aanhouden. Zodra de verlichting echter zwakker wordt, of het onderwerp donkerder van tint, verliest de kleurenfilm naar verhouding veel meer aan snelheid dan zwart-wit, m. a. w. men moet dan overeenkomstig langer belichten. Zou men door een dergelijke verandering bij een zwart-wit film de belichtingstijd moeten verdubbelen, door bijv. het volgend groter diafragma te nemen, dan zal men bij kleurenfilm zeker anderhalf of misschien wel twee diafragma's moeten versnellen. Hiermede is ook verklaard, waarom kleurenfilm grote contrasten niet kan overbruggen: men belicht dan altijd één gedeelte van het beeld te lang of het andere te kort. In de regel vermijde men dus opnamen met sterke contrasten, waarvan als voorbeeld genoemd zouden kunnen worden foto's onder niet te dicht op elkaar staand geboomte, waaronder licht- en schaduwplekken elkaar sterk afwisselen. Ook eisen stadsgezichten, straten en dergelijke veel oplettendheid, daar tegenover één zijde, die in fel zonlicht baadt, de andere kant staat, die in diepe schaduw ligt. De kleurenfilm registreert dit verschil veel sterker dan wij het menen waar te nemen en de lichtintensiteit in het schaduwgedeelte daalt tot een dusdanig lage waarde, dat er van juiste registratie der kleuren geen sprake meer kan zijn. Het is niet noodzakelijk, dat dergelijke foto's niet zouden kunnen voldoen en ik denk daarbij aan de vele kleurenfoto's, die ik zelf op mijn reizen door steden en stadjes in Zwitserland en Italië heb gemaakt.

Zelfs zware schaduwen waren in sommige gevallen niet alleen niet hinderlijk, maar zij verhoogden nog het effect van het beeld als geheel. Men blijve echter altijd voorzichtig met dergelijke opnemingen en houde vóór de opneming met deze tegenstelling rekening door, zoals reeds vroeger gezegd, bij voorkeur drie opnemingen van hetzelfde te maken.

Wij komen nu terug bij ons punt van uitgang en hadden dus geconstateerd, dat het een groot verschil uitmaakt bij welke zonnehoogte een kleurenfoto wordt gemaakt. Dit wordt echter een vrij uitvoerig verhaal en daar ik behalve dit nog heel wat meer te vertellen heb, o.a. over kleurenfotografie in de tropen, en de invloed van het diafragma op de belichtingstijd, enz. enz., geef ik je in overweging eerst maar eens het nu alreeds medegedeelde te verwerken. In de hoop, dat jij en al degenen die dit hebben meegelezen, er al een weinig hun voordeel mede hebben kunnen doen, zullen we elkaar dus over een week of vier weer op dezelfde plaats ontmoeten.

Herman C.

OVER CRITIEK EN ZELFCRITIEK

Is het U wel eens opgevallen, hoe totaal verschillend de kiekjes van een pas beginnende worden beoordeeld door iemand die zelf — al langer — fotografeert, en de velen, die in feite totaal leek zijn op fotografisch gebied?
De geschoolde duikt onmiddellijk in de esthetische, en vooral de technische mérites dan wel gebreken. Hij houdt zijn hand over een kant, legt er misschien vlot enkele papiertjes overheen, kortom haalt het essentiële er uit door alle overbodigs te laten vervallen en toont daarmee de beginner, wat deze oorspronkelijk is opgevallen als mooi of interessant, maar wat deze, door gebrek aan routine, niet tot het eind toe heeft weten vol te houden. Dan begint hij over de technische kanten, spreekt van vergroten en doordrukken, over een andere licht- resp. zonnestand, die gekozen had moeten worden, of van een iets ander camerastandpunt, waardoor juist dit detail vrij gekomen zou zijn, en deze boomtak een betere insluiting van het motief zou zijn geworden, kortom, na isolering van het motief zelve gaat hij aan het verbeteren met alle technische routine, die hem ten dienste staat na wat langer scholing. Want tot de technische routine mogen we zo langzamerhand zeker ook wel rekenen die bepaalde handigheid, tijdens het opnemen, waardoor min of meer automatisch een aardige compositie ontstaat. Indien men nl. van nature wat artistieke aanleg heeft, wat smaak, en door het lezen van een niet al te ingewikkeld boekje over compositie snapt waar het daarbij om gaat, dan ontstaat ook die indeelroutine vanzelf. Als men de Snijtafelrubriek geregeld volgt komt men er ook achter. Er kunnen er velen zijn, die tegen deze hierboven geschetste opvatting heftig willen protesteren, maar laten zij eens eerlijk tegen zichzelve bekennen, dat niet kort voor of tijdens de opneming hevig gecomponeerd wordt, maar dat men alleen de goede lijnen in het onderwerp heeft zien zitten, die door het camerastandpunt zo goed mogelijk „plaatst" en pas tijdens het vergroten de beste mogelijkheden er uit probeert te halen.
Zo vergaat het de meesten: de compositie wordt niet geheel bewust waargenomen, doch eerder gevoeld; het „zit" of het „zit niet". In het eerste geval belicht men wel, in het tweede — na veel probeersels toch te hebben zien mislukken — laat men de camera weer zakken en belicht niet.

De leken bekijken de werkstukken van de beginner heel anders. Is het een huis, dat zij kennen, dan vinden zij een detail als bijv. de blauweregen dan wel de bloeiende clematis, die tegen het huis oprankt, zo aardig. Of de tuinparasol staat daar zo gezellig. Kennen zij het huis niet, dan wordt het bekeken vanuit zijn voordelen van gezelligheid, bruikbaarheid, enz.. Wordt er een serie afdrukken met personenfoto's getoond, die eens op een rolfilm aan elkaar gerijd lagen, dan is er grote kans, dat de technisch frappant goede foto terzijde wordt gelegd en een beslist onscherp ding, ongelukkig dun op het negatief en daarom op bikkelhard papier afgedrukt met het bekende maanlichtachtige effect, wordt uitverkoren. Waarom? Wel, op die goede prent trekt Dientje niet zo'n leuk gezicht, en op 't onscherpe krentebolletje zien ze wat leuks.

Daaraan zou een bespiegeling te knopen zijn over het feit, dat op een haarscherpe foto elke minder gelukkige gelaatsuitdrukking feilloos geregistreerd staat, terwijl de onscherpe veel ruimte laat aan de fantasie, om aan te vullen wat niet verteld staat. Maar moeten we die critiek nu als terzake onkundig links laten liggen? We geloven van niet.

De leek vraagt niet om compositie of feilloze techniek. Het motief mag gerust in het midden zwemmen tussen veel doelloze rommel. Hij verkiest goed hard (veel wit tegen zwart) boven een romige tintenschaal, noemt dat duidelijk en scherp, maar vóór alles interesseert hem wàt er op staat en hóe. Een foto interesseert hem, als deze hem iets vertèlt, en dan bij voorkeur van iemand of iets dat hij kent of graag kennen wil. Een voorbeeld van alledag?: de krant van alledag. Wat deze aan illustraties te bieden heeft is meestal weinig kunstzinnig, de fotoredacteur kan heus wel artistieker oeuvres krijgen, maar neemt die niet, hij kent de smaak en de belangstelling van zijn lezers.

Weinig verheffende gedachte? Inderdaad, maar er zit een aanwijzing in verscholen, die wij meer ter harte behoorden te nemen, en die wij het beste kunnen omschrijven in het volgende.

Men kan zijn foto's zelf critiseren, en daarbij doelen we niet op de technische kwaliteiten, maar op wat zij ons te zeggen hebben. Als we proberen foto's te maken van, laten we zeggen een klein meisje, en wij trachten serieus, het kind daarbij in een zo karakteristiek mogelijk gebaartje of houdinkje af te beelden, dan zal 10 tegen 1 het ouderpaar onderschrijven, dat dit nu echt-Liesje is. „Ja, zo kan ze doen". In 't algemeen kunnen we steeds proberen, het onderwerp zo karakteristiek mogelijk vast te leggen en de foto aldus zowel levenswaar als levend te maken. Becritiseer Uw foto's op die wijze, ga steeds na of U er voldoende het karakteristieke uit gehaald hebt. Doe dat niet onmiddellijk als U de afdrukken in handen hebt; meestal beantwoorden ze dan niet aan de verwachting. Doe het na enkele maanden, misschien ontdekt U naast het bedoelde wel andere kwaliteiten. Bekijk Uw foto's steeds op dat punt: heb ik in de roos geschoten of zat ik er net naast? Dat geldt voor een stilleven, dat stil leven moet, en dat geldt voor een landschap, een mistige of natte straat, een wiekende molen of wat ook. Wen U dat aan: jong geleerd, oud (vanzelf) gedaan. Laat daarna de techniek U maar gaan verkneden, zowel de techniek der baden en papieren als de techniek der compositie. Men kan iets met enkele harde woorden mededelen, men kan er een vertelling van maken, de vertelling kan poëzie worden. Als er maar vertèld wordt.

De inhoudloze foto verveelt. Is zielloos als een wassen beeld. En de goed vertellende foto.... behoeft geen onderschrift.

26e Jaargang, Nummer 4, April 1951

BONDSNIEUWS

Officieel orgaan
van de Bond van Nederl.
Amateurfotografen Vereen.
Opgericht 11 Maart 1922

Goedgek. bij Kon. Besluit van 11 Mei 1928 No 57 en 10 April 1935 No 31
Redactie: G. A. W WAGENAAR, van Neckstraat 14, 's-Gravenhage.
Bondssecretariaat: Dupontplein 5, Amersfoort.

BONDSGELUIDEN

In April 1950 schreven we onder ditzelfde hoofd een artikel, waarin werd aangevoerd dat er alom een toenemende belangstelling voor de fotografie te constateren viel, die wat de Bond betrof, wel bleek uit het zich steeds uitbreiden van het aantal verenigingen. Dit verschijnsel is ondanks de moeilijke tijden nog steeds waarneembaar.

Wij schreven verder: „Het is alles goed en wel om veel amateurs, om alle amateurs te organiseren, maar in de eerste plaats moeten deze amateurs in hun verenigingen vinden wat ze er zoeken, en dit is toch wel het verbeteren van hun fotografisch werk".

Men moet dus niet alleen streven naar uitbreiding, verbreding, maar evenzeer naar verdieping. Aan het slot van het bedoelde artikel stelden we ons voor hierop terug te komen, wat dan hiermede gebeurt.

Inderdaad is verdieping van het fotografisch werk nodig, en ook in belangrijke mate het doel van een vereniging. Men streeft er immers naar om in de eerste plaats de techniek te verbeteren, en dan tegelijk tevens te bevorderen, dat het werk meer persoonlijkheid, meer uitdrukking, meer kracht, krijgt, om zodoende boven het gewone kiekje uit te komen.

Waarvoor anders zou iemand dan lid worden van een vereniging? Er zijn honderdduizenden kiekjesmakers, die met een grote blijmoedigheid hun hele leven lang gewone herinneringsfoto's maken, die verzamelen, uitdelen aan familie en kennissen, of de plaatjes netjes inplakken in albums, om later nog eens te kunnen genieten van vroegere voorvallen en belevenissen, juist aan de hand van deze foto's.

Dat is één kant van de fotografie, en waarom zou dit niet een kant zijn, die aangemoedigd mag worden?

Als we wilden zedepreken, dan zouden we kunnen zeggen, dat deze wijze van zich genoegen verschaffen stukken beter is dan zoveel andere. Ze brengt de mensen veelal in de natuur en laat hen er dubbel van genieten, om maar een heel klein aspect er van te noemen.

Maar zodra iemand zich hierboven uit voelt groeien, omdat zijn hobby hem niet meer bevredigt, omdat hij beter wil werken, zich dus wil verdiepen, dan gaat hij naar een vereniging en zoekt daar hulp voor zijn streven.

Zo beantwoordt dan ook een vereniging pas aan het verlangen van zijn leden, als deze er beter leren werken.

Het streven moet er dus op gericht zijn om de mensen te laten zien wat er gemaakt kan worden en hen de weg te wijzen tot de betere fotografie. In het verbeteren van eigen werk zit een veel grotere voldoening dan in het gewoon doorgaan met het maken van alledaags werk. Voor sommigen althans. En die sommigen alweer zijn juist degenen die zich aansluiten.

Laat de kiekjesmakers gerust kieken.

Laat de verenigingen zich er voor spannen om het werk van de leden te verdiepen.

Er blijft een belangrijke factor over. Om te kunnen doen wat van een vereniging verlangd wordt, ontkomt ze er toch niet aan zich uit te breiden tot zekere grenzen. Een te kleine vereniging zal zelden in staat zijn het doel, de grondige verbetering van de fotografie, te bereiken, omdat er geen middelen zijn. Er bestaat een minimum aantal leden, waarbeneden een vereniging kwijnt en dus haar doel mist. Een vereniging kan ook te groot zijn, omdat het onmogelijk wordt een persoonlijk contact met alle leden te onderhouden, en omdat demonstraties en leer-avonden dan massa-bijeenkomsten worden, waar niemand wat aan heeft. Waar de grenzen precies liggen, is wel voor elke vereniging verschillend, maar het is mogelijk dit met zekerheid te bepalen, elke vereniging voor zichzelf.

Wij zullen dit jaar onze Bondsverenigingswedstrijd hebben.

Dit is een prachtig middel, juist door de verplichte deelname van alle categorieën werkers in de vereniging, om te zien hoe men daar langs de ladder der ontwikkeling naar boven gaat.

Er zullen ongetwijfeld grote onderlinge verschillen zijn.

De inzendingen gaan rond bij alle verenigingen, en dan kan het gaan gebeuren, dat de ene aan de andere zal vragen: „Hoe bereiken jullie zo'n resultaat?"

Hierdoor kan er dan een groter contact ontstaan tussen de verenigingen onderling, en een streven dat nog meer gericht wordt op het verbeteren van de fotografie. Wat de een kan, zal de ander ook willen bereiken, en uit deze drang naar beter komt dan ten slotte de algemene verdieping.

Daarom zal de Bondswedstrijd een der krachtigste middelen zijn om de fotografie op een hoger peil te brengen.

Laat elke vereniging zich inspannen. Niet iedereen kan nummer één zijn, maar wel is het streven loffelijk.

Tegelijk met het verschijnen van het volgende nummer van Bondsnieuws, dus 15 Mei aanstaande, zullen de inzendingen voor onze Bondswedstrijd te bestemder plaatse moeten zijn. Het is dus nu de laatste gelegenheid om nog een aanmoedigend woord te laten horen.

Wij geloven, neen wij zijn vast overtuigd, dat deze wedstrijd een groot succes zal worden. Van alle kanten wordt ons verzekerd, dat er voor gewerkt wordt, en het Bondsbestuur is toch wel erg gespannen op de resultaten.

Het was niet zo erg eenvoudig om in ons land, waar toch de mogelijkheid bestaat dat uit alle verenigingen inzendingen te verwachten zouden zijn, nog juryleden te vinden die niet het werk uit de eigen vereniging onder de ogen zouden krijgen en te beoordelen zouden hebben. Dat is nu eenmaal het bezwaar er van dat vrijwel alles bij de Bond behoort.

Toch geloven wij, dat wij er volkomen in geslaagd zijn een bijzonder competente jury voor deze belangrijke wedstrijd samen te stellen. Ze bestaat uit de heren A. P. W. v. Dalsum, C. v. Weele en N. Zomer.

Niemand zal er aan twijfelen, of wij wel goed geslaagd zijn, en aan de andere kant past ons een bijzonder woord van dank aan de genoemde heren voor hun bereidwilligheid om zitting te nemen en de waarschijnlijk omvangrijke taak van het beoordelen der inzendingen op zich te nemen.

Er zijn mensen die altijd gaarne tevoren de namen der juryleden weten, opdat ze rekening kunnen houden met de (bekende) smaak der juryleden. Dit is het bezwaar dat het bestuur heeft tegen het tevoren bekendmaken van de namen.

Wij zijn er van overtuigd, dat deze jury volkomen in staat is zich los te houden van eigen voorkeur, en wij laten met het volste vertrouwen de taak in hun handen.

ONZE VERENIGINGEN

A.F.V. ROTTERDAM TE ROTTERDAM.

Lokaal: Doofstommeninstituut, Ammanstraat 22; aanvang 8 uur.

5 April: Voordracht met projectie door J. C. Akkersdijk; Onderwerp: „De persfotografie in het dagelijks leven".

Lokaal: Zaal Heineken's Bierbr. Mij, Crooswijkse singel.

18 April: Bespreking en samenstelling van de fotoinzending voor de a.s. Bondswedstrijd.

25 April: Werk- en praatavond: 1) Foto van de maand; 2) Onder de schijnwerper; beoordeling van ingekomen foto's.

FOTOKRING „EEMLAND" TE AMERSFOORT.
Lokaal: Frank's Hotel; aanvang 8 uur.
17 April: Lezing van de heer N. Zomer.
8 Mei: Bespreking fotocollectie „Rotterdam".

A.F.C. „WESTFRIESLAND" TE HOORN.
Lokaal: Café Pijl Veemarkt.
Bijeenkomsten op 26 April en 10 Mei.

A.F.V. „VLAARDINGEN" TE VLAARDINGEN.
Lokaal en aanvangsuur niet opgegeven.
18 April: Practische avond.
27 April: Foto van de maand.
15 Mei: Fotocollectie van de fotokring Midden-Limburg te Roermond.

H.A.F.V. TE DEN HAAG.
Lokaal: in Diligentia; aanvang 8 uur.
17 April: Lezing door de heer v. Dalsum over „Landschapsfotografie". Bespreking fotocollectie van de A.F.V. Rotterdam.
1 Mei: Onderlinge wedstrijd „Sneeuw, regen en mist".
Bespreking fotocollectie Bondswedstrijden 1950.
15 Mei: Laatste bijeenkomst in het seizoen. Lezing door de heer Algra; „20 jaren Amateurfotograaf". Bespreking lantaarnplaatjes van de A.F.V. „'t Gooi" te Hilversum.

BOSSCHE A.F.C. TE 'S-HERTOGENBOSCH.
Lokaal: Boschdijkstraat 43; aanvang 8 uur.
30 April: Werkavond.
14 Mei: Fotocollectie van de A.F.V. „Maas en Jeker" en van de A.F.V. „Zuiderlicht" resp. te Maastricht en te Hoensbroek.

OFFICIËLE BERICHTEN

Enige nieuwe verenigingen zijn opgericht en hebben zich aangesloten bij de Bond. Deze zijn:
Personeel Hoofdbestuur P.T.T. Sport-, ontwikkelings- en ontspanningsvereniging, afd. Amateurfotografie.
Secretaris is de heer J. A. Feickens, Klimopstr. 32 te Den Haag.

Fotoclub „Het Motief" te Heerlen. Voorzitter de heer A. Kranenburg, Eikenderweg 4; penningmeester de heer U. P. J. Ridderbeks, Thorbeckestraat 13; secretaris de heer G. T. Hacquebard, Dr Kuyperstraat 31, allen te Heerlen.

A.F.V. „Zeist" te Zeist. Voorzitter de heer A. Timmers, Laan van Cattenbroek 111; secretaris de heer H. L. Crommelin, Laan van Beek en Royen 39; penningmeester de heer F. M. v. Leeuwen, Lindelaan 19, allen te Zeist.

Wij heten deze nieuwe verenigingen van harte welkom in ons midden, wij hopen dat ze zich spoedig thuis zullen gevoelen in het steeds groeiende gezelschap van bevriende verenigingen en dat de samenwerking zal mogen strekken tot verbetering van ons aller werk.

BUITENLANDSE TENTOONSTELLINGEN en/of WEDSTRIJDEN

Aan de groots opgezette internationale Photo- und Kino-Ausstellung PHOTOKINA, welke te Keulen wordt gehouden van 20—29 April a.s., neemt de Duitse Bond, Verband deutscher Amateur-Photographen Vereine, deel met een Fotoschau, waarin verschillende landen vertegenwoordigd zullen zijn. Door bemiddeling van de buitenlandse dienst werd een collectie van 20 foto's van de volgende Nederlandse fotografen naar Keulen gezonden: A. Algra, Rotterdam; A. W. J. Bannink, Lochem; H. Braggaar, Delft; G. Braun, Maastricht; J. G. Gompelman, Leiden; W. H. Jansen, Amsterdam; J. L. du Parant, Dordrecht; P. J. Prevoo, Kerkrade; Renes, Arnhem; G. M. la Rivière, Rotterdam; Mej. H. van Vliet, Rotterdam en Th. Voorenkamp, Amersfoort.
De voorzitter van de Duitse bond berichtte de ontvangst met de woorden: „een uitstekende collectie".
Zij, die in de gelegenheid zijn, kunnen wij aanbevelen deze tweede PHOTOKINA te bezoeken. Deze tentoonstelling zal zeker weer een evenement zijn op fotografisch gebied.

Voor internationale uitwisseling van foto-collecties in het kader van de F.I.A.P. (Fédération Internationale de l'Art Photographique), welke collecties dus zullen circuleren in de landen die bij de F.I.A.P. zijn aangesloten, ontving onze Bond een verzoek om op betrekkelijk korte termijn te zorgen voor de samenstelling van een of meer collecties van 25 onopgezette foto's. Dank zij de medewerking van een groot aantal leden konden totaal 50 foto's naar Mechelen (zetel van de dienst der collecties van de F.I.A.P.) worden gezonden en wel van de volgende Nederlandse fotografen: Mevrouw B. Clement—van Loenhoud, Rotterdam; A. Algra, Rotterdam; H. Braggaar, Delft; Georg Braun, Maastricht; A. Dronkert, Dordrecht; J. L. du Parant, Dordrecht; J. G. Gompelman, Leiden; G. Kuiper, Deventer; G. M. la Rivière, Rotterdam; P. C. Rook, Krimpen; H. C. W. van Schaik, Nijmegen; Joh. Scholten, Haarlem; J. W. Stieneker, Amsterdam; Mej. H. van Vliet, Rotterdam.

Zowel voor Keulen als voor de F.I.A.P. moesten de foto's uiterlijk 10 Maart worden verzonden, terwijl de oproepen te laat kwamen om deze nog te doen opnemen onder het Bondsnieuws in FOTO van Maart, (hetgeen dan trouwens toch geen zin meer gehad zou hebben). Het was voor de buitenlandse dienst dus onmogelijk om op korte termijn alle fotografen in Nederland te bereiken. Een woord van hartelijke dank aan alle bovengenoemde inzenders is hier wel op zijn plaats.

Op de volgende buitenlandse salons kwamen de daarachter genoemde Nederlandse fotografen met hun werk uit:

Seventh International Salon of Photography, Norton on Tees.
P. J. Preevoo, Kerkrade; C. J. J. Schaepman, Zwolle.

Op de volgende salons was alleen de heer Schaepman, Zwolle, vertegenwoordigd:

III Mostra Internazionale Annuale della Technica Fotografica, Bologna; Exposición Internacional de Paisaje, San Sebastian; Ninth International Western Canadian Salon of the Manitoba Camera Club; The Springfield International Salon of Photography, Springfield, U.S.A.; The Port Elizabeth Diamond Jubilee Salon of Photography, Port Elizabeth.

De heer Schaepman behaalde bovendien een eervolle vermelding op de tentoonstelling van de *Photographic Society of America.*

Onze hartelijke gelukwensen aan de inzenders, speciaal aan de heer Schaepman.

Komende buitenlandse salons:

Fourth M.P.S. International Salon, organised by the Mysore Photographic Soc. Bangalore, India.

Sluiting 20 September 1951. Inlichtingen bij de secretaris: Mr. K. Girimaji, 26 Sri Rama Mandir Road, Bangalore 4, India.

Bij voldoende deelname kan een collectieve Nederlandse inzending naar India worden gezonden, waartoe de buitenlandse dienst zijn bemiddeling zal verlenen. Zij, die dus wensen in te zenden, worden verzocht daarvan mededeling te doen aan het secretariaat van de buitenlandse dienst. Het gaat dus in eerste instantie om een principiële toezegging (uiterlijk 1 Juni). Onmiddellijk daarop zal worden nagegaan of een collectieve inzending kan doorgaan, m.a.w. of de deelname daaraan voldoende is. Men krijgt dan dus ook bericht van de buitenlandse dienst.
De collectie moet representatief zijn. Men kan ook rechtstreeks inzenden.

Inlichtingen zijn te verkrijgen bij het secretariaat van de buitenlandse dienst.

V Mostra Internazionale Annuale della Technica Fotografica, Bologna.

Sluiting 31 Augustus 1951, alleen foto's. Inschrijvingsformulieren aan te vragen bij: Associazione Fotografi Professionisti, via Monte Grappa 3, Bologna. Het is raadzaam foto's naar Italië „aangetekend" te zenden.

XXVII Internacional Salon de Fotografía, Zaragoza.

Sluiting 15 September 1951, alleen foto's. Inschrijvingsformulieren aan te vragen bij: Secretario de la Sociedad Fotográfica de Zaragoza, Plaza de Sas 7, bajos, Zaragoza (Spanje).

Northwest Photographic Salon, Western Washington Fair, Puyallup, Washington.

Alleen foto's, sluiting 5 September a.s.. Inschrijvingsformulieren verkrijgbaar bij het secretariaat van de buitenlandse dienst.

Voor velen heeft het inzenden van foto's of kleurenplaatjes naar buitenlandse salons een zekere bekoring. En terecht. Maar vooral zij, die nog nimmer naar het buitenland hebben ingezonden, zijn vaak nog niet voldoende bekend met de wijze van verzending, het overmaken van inschrijvingsgeld, enz. enz.. Inlichtingen als deze, als ook andere, betrekking hebbende op buitenlandse fotografische aangelegenheden, worden zonder kosten verstrekt door het secretariaat van de buitenlandse dienst.

J. Akkerman, Nolensstraat 5c, Rotterdam, C.
Sécretaire du Service étranger
Secretary of the Foreign Service
Sekretär des ausländischen Dienstes

Data der FOTO-wedstrijden

sluitingsdatum:	uitslag:
28 April	15 Mei
28 Juni	15 Juli
28 Augustus	15 September
28 October	15 November
28 December	15 Januari 1952

Voor elk dezer wedstrijden is het *Onderwerp vrij*. Deelneming staat open voor iedereen met maximaal drie foto's, die in negatief en positief geheel eigen werk moeten zijn, voor de juniores, seniores, gevorderden en vakklasse. Promotie naar hogere klasse overeenkomstig wedstrijdvoorwaarden. Gevorderden kunnen promoveren naar de ere-klasse. De Baby-box-klasse mag max. twee foto's inzenden, die niet door de inzenders zelf afgewerkt behoeven te zijn.
Zij die voor de eerste keer meedingen kiezen zelf de klasse (babybox, juniores, seniores of gevorderden) waarin zij menen thuis te behoren. Inzending en beoordeling geschieden onder motto. Terugzendporto bijvoegen. Op verzoek worden de volledige wedstrijdvoorwaarden gaarne toegezonden.

Denkt om 28 April, de eerstvolgende sluitingsdatum!

FOTOBEURS 1951

UITSLAG VERENIGINGSWEDSTRIJD

De jury, bestaande uit de heren Dick Boer, redacteur van „Focus", A. P. W. van Dalsum, voorzitter van de Nederlandse Amateur Fotografen Vereniging te Amsterdam, L. A. Duprée, directeur der N.V. Odin te Nijmegen, D. Helfferich, redacteur van „Foto" te Hengelo en G. A. W. Wagenaar, voorzitter van de Bond van Amateur Fotografen Verenigingen in Nederland te Den Haag, heeft uit 12 inzendingen van fotoclubs ingevolge opdracht van de Tentoonstellingscommissie Fotobeurs 1951 drie prijzen aangewezen. De eerste prijs werd gewonnen door de collectie van de N.A.F.V. te Amsterdam. Deze prijs bestaat uit een zilveren maquette Fotobeurs 1951 en drie prijzen van *f* 50,— voor ieder der meewerkende leden van de club. Dit waren de heren D. P. H. Wentzel, Joh. Heyne en J. W. Stieneker. De tweede prijs ging naar de fotokring „Eemland" te Amersfoort, een zilveren plaquette plus *f* 25,— voor ieder der deelnemende leden. Deze collectie bestond uit foto's van de heren A. Pastoor, W. Plasmeyer en Th. Voorenkamp. De foto „Stilleven" van Th. Voorenkamp werd met een aparte eervolle vermelding der jury bekroond. De derde prijs werd toegekend aan de collectie van de Amsterdamse A.F.V., die een bronzen plaquette en *f* 10,— voor ieder der deelnemende leden ontving. Dit waren de heren Kees Scherer, J. H. Jansen en J. A. Hippe. Vermeld moet nog worden dat deze prijzen met algemene stemmen werden toegekend.

UITSLAGEN WEDSTRIJDEN

Vier eerste prijzen: (Verguld zilveren Fotobeursplaquette): Betty Goudsmit, Amsterdam; H. Groenendijk, Oegstgeest; G. M. la Rivière, Rotterdam; J. W. Stieneker, Amsterdam.

Acht tweede prijzen: (Zilveren Fotobeursplaquette): N. Y. M. Bergraat, Amsterdam; J. D. Chabot, Bussum; J. Hofman, Deventer; J. A. Kok, Rotterdam; G. Kuiper, Deventer; D. G. Lanting, Den Haag; P. Lawende, Dordrecht; G. H. Wagenaar, Rotterdam.

Twaalf derde prijzen: (Bronzen Fotobeursplaquette): Th. A. H. Bank, Breda; H. de Boer, Alblasserdam; Mej. E. M. Chabot, Amsterdam; H. 't Hooft, Rotterdam; A. Meulstee, Schiedam; W. Nijveldt, Amsterdam; T. C. Rook, Krimpen a.d. Lek; W. Siebers, Bussum; A. Smith, Amsterdam; A. A. Thöne, Tilburg. Joh. Vos, Amsterdam; T. D. Zijlstra, Haarlem.

Eervolle vermeldingen: B. J. Boerman, Amsterdam; W. H. M. Braam, Nijmegen; J. J. M. Bogaers, Delft; André M. W. Burdet, Overveen; H. Conijn, Zwoller Kerspel; J. R. Fijn, Heer (L.); Otto Götz, Amsterdam W.; F. van Heck, Rotterdam; Henk van Hees, Lekkerkerk; M. J. Henneman, Haarlem; Bob Johansen, Eindhoven; J. Knol, Amsterdam; G. H. Kluin, Zwolle; Fr. M. Liduinus, Utrecht; E. J. Menting, Haarlem; J. v. d. Meulen, Breda; C. Mollema, Zaltbommel; J. N. Nap, Haarlem; J. v. d. Pot, Rotterdam; B. Prehn, Amsterdam; H. Rietveld, Heemstede; H. Steeneken, Rotterdam; J. Terpstra, Ermelo; Phoa Yan Tiong, Enschede; J. G. Verboom, Rotterdam; Mevrouw J. N. Vriesema—Warners, Amsterdam.

WESTON *master*

UNIVERSAL EXPOSURE METER

f 99.50 in etui

ALTIJD BETROUWBAAR

OOK VOOR KLEURENFOTO'S

Prospectus verkrijgbaar bij:

IMPORTEUR „*Cinon*" *n.v.*, SINGEL 120 AMSTERDAM

Wereldtentoonstelling fotografie in Luzern 1952

De persafdeling Weltausstellung der Photographie Luzern—Schweiz 1952 is met zijn omvangrijke werk begonnen. Deze tentoonstelling, die van 15 Mei tot 31 Juli 1952 geopend zal zijn, belooft een zeer groots karakter te krijgen en de zeer vele toepassingsgebieden der fotografie alle te raken.

Een ieder, vakman of amateur, kan werk inzenden, er wordt geen entreegeld geheven. Nadere inlichtingen en aanmeldingsformulieren kunnen worden verzocht aan: Generalsekretariat der Weltausstellung der Photographie, Luzern—Schweiz.

Hier ligt echter, mede gezien de ruime voorbereidingstijd, een coördinerende taak voor de toonaangevende groeperingen in ons land. Wij hebben daarom de Buitenlandse Dienst van de Bond zowel als de secretaris der N.F.K. volledig op de hoogte gesteld. Hier ligt een grote kans ons land waardig en modern te vertegenwoordigen, speciaal ook tegenover een keuzecommissie, die reeds eerder getoond heeft te beseffen wat fotografie is.

Société Parisienne d'Editions Artistiques

Circa 50 kunstfotografische naaktstudies van vooraanstaande Franse en Amerikaanse fotografen, formaat 24 x 30 cm.

Album No 1	André Steiner	Fl. 7,50
Album No 2	Nus des 15	„ 7,50
Album No 3	Paul L. Facchetti	„ 7,50
Album No 4	André de Dienes	„ 7,75
Album No 5	André de Dienes	„ 7,75
Album No 6	Serge Jacques et Dervyne	„ 7,75

Vraagt gratis prijscourant!
Levering via boek- of fotohandelaar, of na storting op postgirorekening 395669 van

PHOFIL BOOK IMPORT

Amstelkade 42, AMSTERDAM-Zuid, Telefoon 27578

AANGEBODEN

wegens overcompleet:

AGFA KARAT 12 met Xenon 1:2,8	fl. 350,–
BALDINA 24 x 36 mm, Tessar T 3,5	„ 175,–
RETINA I Xenar 3,5	„ 200,–
VOIGTL. VITO Color Scopar 3,5	„ 200,–
KODAK 35 gek. afstandsmeter met 3,5	„ 375,–

- **de volgende lenzen voor Leica**

OUDE DELFT DELFAR 9 cm 4,5	„ 200,–
OUDE DELFT MINOR 3,5 cm 3,5	„ 150,–
ELMAR 1:3,5 3,5 cm	„ 175,–
HEKTOR 7,3 cm 1:1,9	„ 500,–
LEICA 1 C met Elmar 5 cm	„ 425,–

Camera's en lenzen volkomen als nieuw.
Alle camera's inclusief paraattas (uitgez. Leica).

★

Fotohandel **N. v. ZIJVERDEN**

Ridderstraat 9 - BREDA - Tel. 7431 en 6556

OPZIENBARENDE UITVINDING IS OPLOSSING VOOR VELE FOTOGRAFISCHE PROBLEMEN:

PATERSON „35"

Geen moeilijkheden bij het inschuiven van de films

Spiraal laadt zichzelf automatisch

DE PATERSON „35"

is speciaal voor kleinbeeld en kan een volle lengte met 36 opnamen ruimschoots bevatten

VAN 1 APRIL 1951 AF IS DE PRIJS *f* 18,75 COMPLEET

DE

PATERSON TANKS

MET ZELFLADENDE SPIRAAL

Dit is de omwenteling op het gebied van ontwikkeltanks, waarop iedere kleinbeeld- en rolfilmwerker heeft gewacht. De Paterson tank bevat de gepatenteerde Paterson spiraal, welke gebaseerd is op een volkomen nieuw principe van het inzetten der film. Daarbij is een oplossing voor werkelijk alle vroegere moeilijkheden gevonden. De film wordt niet in de spiraal geschoven zoals bij andere tanks het geval is, maar wordt door een ingenieus bedachte beweging van de spiraal daar zelf geheel in opgewonden. Er zijn geen losse accessoires of onderdelen daarvoor nodig. De Paterson spiraal is op zichzelf het volledige instrument, dat men gebruikt. Zelfs een leek kan een volle filmlengte van 36 opnamen of een rolfilm vlug en zonder moeilijkheden — ja, zelfs met volledige zekerheid — in de Paterson spiraal winden.

Ook de ervaren amateur en de vak-fotograaf zullen ten volle de voordelen van de Paterson tank weten te waarderen, zoals de volkomen afdoende wijze van licht-afsluiting, de draaiknop, waarmede men niet alleen de vloeistof in beweging kan houden, doch die tevens als trechter dient bij het teruggieten van de vloeistoffen in de voorraadflessen — en de bijzondere laad-lengte van de spiraal.

PATERSON 'MAJOR'

Zelfs natte films schuiven snel in de spiraal

Minimum hoeveelheid vloeistof nodig

DE PATERSON „MAJOR"

is verstelbaar voor rolfilms 4 × 6½ - 6 × 9 en 6½ × 11 cm.

PRIJS *f* 18,75 COMPLEET

ALLEEN-IMPORTEURS:

HIJMANS' FOTO- EN KINOGROOTHANDEL N.V. - MUZENSTRAAT 37 - DEN HAAG - TEL. 117276

25% filmbesparing **50% beeldwinst**

Hier is dan eindelijk de camera waarop U gewacht heeft!

De **PHOTAVIT**

De kleinste camera voor normaalfilm met de grootste mogelijkheden.

Een wonder van precisie.

Ideaal voor kleurenopnamen!

De PHOTAVIT biedt U:

- Schneider XENAR 2,8 of 3,5 in Compur Rapid 1—1/500 sec, gesynchroniseerd.
- Beeld 24 × 24 mm, dus het moderne vierkante formaat, hetgeen hier geen beeldverlies, doch integendeel een beeldwinst van ca 50 % betekent.
- **50 opnamen inplaats van 36** op een normale kleinbeeldfilm, hetgeen dus **25 % besparing** op Uw films betekent.
- Een brandpuntsafstand van 3,75 cm waardoor een zo grote scherptediepte verkregen wordt, dat een afstandsmeter overbodig is en U tevens de garantie heeft voor haarscherpe opnamen met practisch onbeperkte vergrotingsmogelijkheden.
- Speciaalcassettes, welke bij daglicht in een oogwenk geladen kunnen worden, zodat U met **twee donkerekamervullingen** reeds **honderd opnamen** in voorraad heeft.
- Filmtransport van cassette in cassette, zodat onderbreking bij daglicht mogelijk is.
- Overzichtelijke diepte-scherpte-schaal op de sluiter.
- Feilloze sperinrichting, waardoor dubbele opnamen uitgesloten zijn.

Dit alles en nog meer in een camera, welke U in de palm van Uw hand kunt leggen.

Prijs, inclusief 5 speciaal-cassettes en omwikkel-doosje,
met XENAR 2,8 . . . . . **f 250,—**
„ „ 3,5 . . . . . **f 225,—**

Verder toebehoren:
Prima lederen paraat-tas . . . . **f 25,—**
Stel van 3 filters in plastic doos . **f 28,75**
2 voorzetlenzen voor afst. 20, 25 en 35 cm in plastic doos . . . **f 32,—**

Uw leverancier zal U gaarne inlichtingen verstrekken.

Amalux n.v.

Van Boetzelaerlaan 1 **DEN HAAG**

Levering uitsluitend aan de erkende detailhandel

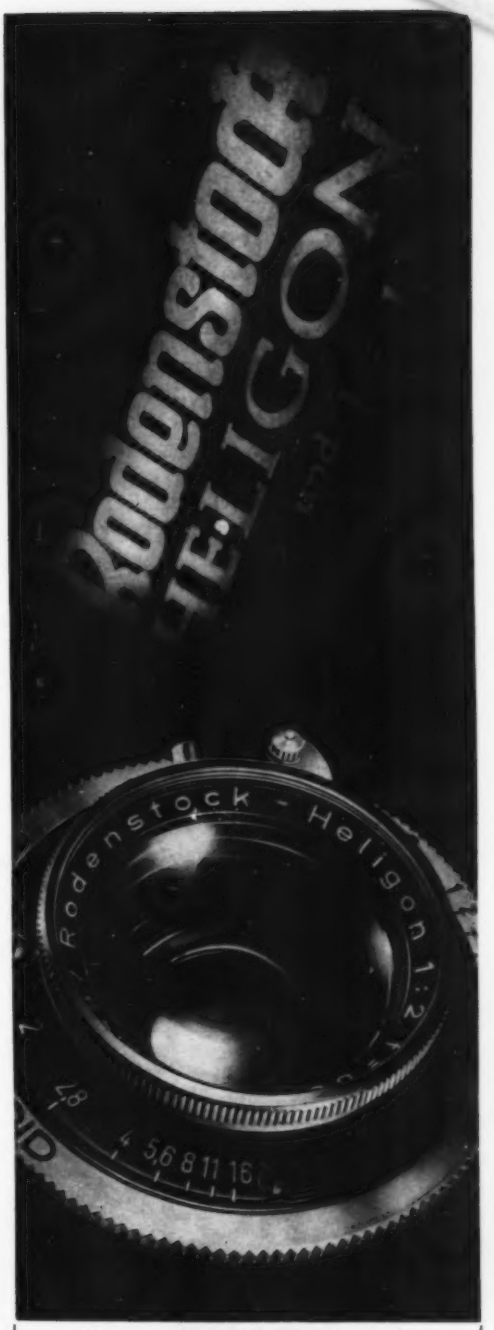

Alleenvertegenwoordiging voor Nederland:
HIJMANS' Foto- en Kinogroothandel N.V., Den Haag

ANSCO COLOR rol- en kleinbeeldfilm ontwikkelen . . . . . fl 4,10 *
printonvergrotingen (van diapositieven) 10 × 14 cm fl 6,50 *

AGFA en GEVAERT vergrotingen van Color-negatief 10 × 14 cm . . fl 4,20 *
13 × 18 cm . . fl 6,30 *

Alle prijzen zonder retourporto

TECHNICOLOR - *BELLEVOYSSTRAAT 2 ROTTERDAM*

Het enigst in Nederland door Ansco Binghamton gecontroleerde Processing Laboratory

Veilinggebouw „DE VIJZEL"
Keizersgracht 616, Amsterdam, Tel. 37167

FOTO, KINO, FILMS EN INSTRUMENTEN
kunnen dagelijks bijgevoegd worden.

Magazijngoederen, Winkelinventaris e.a. kunnen ook ter plaatse door ons geveild worden. Vraagt condities.

Makelaar N. C. A. J. Groenendijk, Veilinghouder.

WAT ZAG U OP DE FOTOBEURS ?

Alles wat U daar zag kunnen we U leveren. Schrijf ons waar U interesse voor heeft en we maken U graag offerte.

Zendingen door geheel Nederland door

FOTOHANDEL Cöntze
Beyerlandselaan 188 - Rotterdam-Z
Telefoon 73.8.20 en 75 1 86

Fotografen!
Fotokaarten?

Van Leer's Fotodrukindustrie, heeft 't vak onder de knie!

Herengracht 552, AMSTERDAM C.
Telefoon 30859

Summaron f 3,5/3,5 cm **Summarit** f 1,5/5 cm **Summarex** f 1,5/8,5 cm

Drie sublieme Leica-objectieven, die aan de hoogste eisen voldoen.

Ontworpen en gefabriceerd door E. Leitz' Optische Werke te Wetzlar.

Levering door alle goede fotozaken.

Imp. N.V. ODIN, Nijmegen.

PRIJSVERLAGING

KINAX Rolfilmcamera's 6 x 9 cm

KINAX „BABY"
met Meniscus lens . . . . . fl 55, voor fl **49,50**

KINAX „CADET"
met F 6.3 lens coated, sluiter van 1/2 – 1/100 seconde . . „ 75, „ „ **69,50**

KINAX I met lens F 4.5 coated, sluiter van 1/10 – 1/150 seconde . . „ 95, „ „ **89,50**

Idem met ingebouwde zelfontspanner „ 105, „ „ **99,50**

Idem met sluiter van 1 – 1/350 seconde en zelfontspanner . . „ 120, „ „ **110,—**

KINAX II met lens F 4.5 coated, sluiter van 1 – 1/350 seconde, ingebouwde zelfontspanner, speciale zoeker met parallaxophelling „ 145, „ „ **129,50**

• **Alle camera's zijn voorzien van flitscontact.**

FOKA N.V.

Admiraliteitsstraat 8 abc
2e Middellandstraat 23
ROTTERDAM
Tel. 22242 – 24422 – 34641

Kodak

Retina II

een nieuwe lente....

...nieuwe Kodak Retina's

De nieuwe modellen Retina Ia en IIa zijn van de volgende verfijningen voorzien:

★ Het filmtransport is gecombineerd met het spannen van de sluiter, maar kan eventueel uitgeschakeld worden.

★ Het verbeterde filmkanaal is aan het snellere filmtransport aangepast en verzekert het nauwkeurig vlak liggen van de film.

★ De soepel werkende drukknop-ontspanner met zeer korte overbrenging vermindert de kans op bewogen opnamen.

★ De beeldteller geeft het aantal nog ter beschikking staande opnamen aan en is voorzien van een inrichting die het telwerk blokkeert na belichting van de gehele film.

★ De matzwarte afstandsschaal, voorzien van grote witte cijfers, vereenvoudigt de bediening.

Door deze en vele andere verbeteringen zijn de nieuwe Retina's niet alleen een voorbeeld van hoogstaand vakmanschap, maar bovendien nog eleganter en moderner van lijn dan de vorige modellen.

Kodak Retina Ia	Kodak Retina Ia	Kodak Retina IIa
Schneider-Xenar f/3.5	Schneider-Xenar f/2.8	Schneider-Xenon f/2
Compur-Rapid met 9 snelheden (1-1/500 sec)	Compur-Rapid met 9 snelheden (1-1/500 sec)	Compur-Rapid met 9 snelheden (1-1/500 sec) gekoppelde afstandsmeter
f 239,—	f 287,—	f 546,—

VERKRIJGBAAR BIJ UW FOTOHANDELAAR

KODAK N.V. • ANNA PAULOWNASTRAAT 76 • DEN HAAG